

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Libri III. Pars Posterior Sive De Vana Observantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

LIBRI III.
PARS POSTERIOR
SIVE

DE VANA OBSERVANTIA.

QVAESTIO I.

Quid sit?

HE hac egit D. Thomas 2.
2. q. 96. Potest definiri,
Vana observantia est, Ma-
gia superstitiosa, qua com-
modum aliquod speratur ex
re, qua nec supernaturaliter eo perimet, ne-
que naturaliter id prestare potest. Dici-
tur vana, quia vel non consequitur ef-
fectum intentum; vel si consequatur
plus noxae, quam commodi adfert,
quia homo illa utens tantum perci-
pit utilitatem in rebus corporeis vel
temporalibus, anime vero detrimen-
tum refert. Dixi, nec supernaturaliter,
quia qui effectum expectant à Deo,
per media Deo displicentia; ii vani
sunt.

QVAESTIO II.

Quale peccatum sit?

Aliquando lethale, aliquando venia-
bile. Lethale erit primo si fiat ex
pacto expresso cum daemone. Secun-
do, si quis gnarus sit saltem subesse pa-
ctum tacitum, siue cum admonitus.

A non vult desistere. *a* Veniabile est, quã-
diu quis ignorat tale peccatum cum
daemone, si tamen nec ipse tenetur
scire, nec fuit admonitus. *b* Intellige
de eo, qui nec consuluit peritos. Nam
licet, quis ratione officii vel status nõ
teneatur scire, tenetur tamen, vt inci-
pit dubitare, cõsiliũ petere à doctis:
quod si non faciat, negliges est. potuit
enim scire, & ideo non ignorat inuincibiliter. *Nullum est peccatum*, quando
quis ioco tantũ facit, sine prauidicio,
vel periculo sui aut alterius: *c* item si
quis laboret ignorantia inuincibili,
& utitur medijs vel bonis, vel indif-
ferentibus.

QVAESTIO III.

Quotuplex sit?

SI causam finalem adspicias, potest
reduci ad quatuor qualispecies. *Pri-*
ma est, quando expectatur commo-
dum in rebus exterioribus seu fortu-
na, vt in animalibus, legetib⁹, vineis,
bona aeris constitutione, &c. quan-
do expectatur bonum aliquod cor-

a Silu. ver-
bo supersti-
ti q 10 in
fin.
b Silu. su-
pra Naua
c. 11. Ma-
nual. qvæst
communa

c Caieta et
Valẽ add.
q. 96.

poris, vt fanitas, liberatio à carcere, hostibus, ferro, igne, aqua & huiusmodi, quia sic se putat fore innoxium. 3. quando expectatur bonum anime naturalis, vt ars, vel scientia aliqua. 4. quando expectantur bona supernaturalia, vt sunt remissio peccatorum, per aliquas certas orationum formas, aut versiculos Psalmorum vel sacra alterius scriptura, & alia huiusmodi, ab Ecclesia vel Deo ad hoc non ordinata.

QVÆSTIO IV.

Vnde dignosci queat, quando sit huiusmodi vana obseruantia?

SECTIO I.

Dico breuiter, primo. Si constet, quod effectus superet naturæ vires, tunc attendere oportet, an per sacra Scripturam, vel Ecclesiæ definitionem vel approbatam ab ea traditionem effectus iste Deo tribuatur, siue, quod idem est, an huiusmodi testimonio constet, effectum hunc esse diuinum: si nihil huiusmodi reperitur, effectus tribuendus est pacto cum demone inito, & proinde censenda superstitio magica, vt minimè, vanæ obseruantie tales sunt effectus, remissio peccatorum extra sacramenta, quoad mortalia, extra sacramentalia, quoad culpas veniales. item diuinationum futurarum contingentium, inflexio aut directio earum actionum, quæ ab arbitrii libertate mere dependent.

Secundo, si constat rem, cui tribuitur effectus, hanc vim à Deo vel à natura habere, non est vana obseruantia ex parte effectus, sed posset esse vana obseruantia ratione alicuius vitiosæ circumstantie, v.g. cilicium, disciplina, ieiunium, quia corpus affligunt & macerant, prædita

A sint virtute ad coercendum concupiscentias carnales, ex viribus carnis, & corporis habitu nimis læto, pullulantes: sed si his addas circumstantias ridiculas, & ad hoc à natura, Deo vel Ecclesia non ordinatas, veluti certam horam, definitum numerum, quem nec excedere nec minueri liceat, vel presentiam certarum personarum, vel vt fiat illa vel illa manu, flagro serico, & huiusmodi, erit vana obseruantia. Ex his regulis inferitur esse vanam obseruantiam.

SECTIO II.

Primo, si ad productionem effectus requiritur fides in ipsum hominem qui sanaturus, v.g. credere quod is possit sanare.

Secundo, si effectus attribuitur magicis imaginibus, figuris, sigillis, characteribus, ipsis vera, vel rythmo, vel contactui, &c. & non Deo, quæ lib. I. discussimus: & in his plerumque est incantatio & peccatum.

Tertio, si quis vitur certis orationibus, aut sententiis etiã sacris, aut operibus piis, in reb. vanis, & ad Dei cultum & honorè, directe nec indirecte pertinentibus. Voco indirecte, quando res non sunt vanæ, quia sunt viles proximis, vt sanitate illis vel nobis ipsis adferentes. Nam in huiusmodi reb. fieri posset aliquando, vt licet nos ratione siue initium nesciamus praxis alicuius; tamen vir sanctus aliquis id instituerit, & à Deo huiusmodi efficientia gratiam obtinuerit. Quare in huiusmodi, si quis ea adhibeat ex mera deuotione, & curatione à Deo expectet solo; sane indirecte ad Dei honorè hoc referret auctore omnis miraculose sanationis, & qui orationi ac fidei, ac ieiunio Christianorum, sanationes pollicitus fuit.

Fuit

Fuit (nisi fallor) hæc sententia Caieta. **A**
a in summ
vra super
stio.
 a ita scribentis, *Quarta superstitio est ob-*
servationum in verbis; aut reb. sacris por-
tandis, dicendis, vtendis, adiunctis aliquib.
conditionib. nõ malis, quarum ratio nesci-
tur. vt patientes spasimum nervorum. primo
Carlino oblato Christi cruci in parasceue
vtuntur pro remedio. confecto ex illo annu-
lo: & sic de similibus. Quantum enim appa-
ret, in huiusmodi superstitio interuenit: quo-
niam vane conditiones apparent. Si tamen
ex mera deuotione sunt, & non nisi à Deo
intendant, & expectent effectum, putantes
Deum inspirasse alicui sancto viro huius-
modi conditiones, non audeo damnare, sed
tolerabile mihi videtur.] Sic Caiet. Cuius
ego sententiã eatenus amplector,
vt putem distinguendum ante factũ,
& post factum. Quoad eum, qui consi-
lium peteret, num sibi liceret huius-
modi facere, omnino suaderem desi-
steret; immo responderem nõ licere. cum
enim lege ordinaria non sit solitus
Deus huiusmodi conditiones, in
quibus aliquid vanitatis apparet, san-
ctis inspirare, temerariũ est sibi quid
huiusmodi persuadere; & saltem re-
iure habetur pro suspecta: quare & te-
netur quis admonitus eam vitare. Sed
si quis post rã bona fide & opinione,
qua dicit Caietan. peractam, & nun-
quam super eo monitus, vel confite-
retur, vel cõsiliũ quæreretur, non au-
derem illum damnare prateriti pec-
cati: confulerem tamen in posterum
abstineret. Si quæras, an in rigore sit
vana obseruantia? respõdeo; vt mini-
imum speciem valde verisimilem præ-
se ferre. Quod semel dictum sit circa
hanc Caietan. doctrinam, quã utilis
est ad multorum consolationem post
factum vt dixi: & cõsideranda in ple-
risque casibus sequentibus particula-
ribus, in quibus aperte malum vel

peccati deformitas non apparet.
Quarto, per certa ieiunia & quafda
orationes (quẽ in quibusdam libellis,
damnatis ideo à Papa pio V. cõtinen-
tur) dubias indulgentias, & remissio-
nes peccatorum, & consecutionem
rei optatã expectare seu quærere, est
vana obseruantia: per certa vero ieiu-
nia & orationes sine humano labore,
sed secundum instituta artis cuiusdã,
scienciam infusione acquirere, perti-
net ad primam Magiã speciem, fit n.
ex pacto expresso cum dãmone, & est
Mortale. hanc artem, vocant artem No-
toriam. damnata fuit Parisiis año 1320.
de qua D. Thom. dict. q. 96. art. 1. Ale-
xand. de Hales 2. p. q. de sortilegio & alii.
inter quos Ciruel^o opere Hispanico,
sed accurate in hanc sententiã disse-
rui: quosdam esse autodidactos, qui
se putãt, sine villo labore, lectione, au-
ditione ve, sine præceptore aut studio,
diuinarum, humanarumq; rerum om-
niũ cognitionem brevissimo tem-
pore, sola diuina inspiratione adipisci,
certis tantum cõmuniõs obseruatis:
mẽtiũtur Salomonem hac fretum ar-
te vnus noctis spatio sapientiã conse-
quutum & methodum huius artis li-
bello, quem circumferunt, cõplexum
de adeptione Sapientiã Salomonis re-
fellit eos S. S. narratio 3. Re. 3. de li-
merum est cõmentum? nec n. ipsi fabulã
artifices inter se de illo consentiunt.
Cõueniunt tantum, quia cuncti ritus
quosdã (sed varios) tradunt in speciẽ
pios & Deo acceptos. Method. cõmu-
nior est huiusmodi. Principio iubent
discipulum generali confessione to-
tius vitẽ maculas eluere, & frequẽter
cõmunicare, & quãdocunq; in pec-
catum aliquod incidit, eodẽ statim
die cõfiteri: indicta per Ecclesiam ie-
iunia diligenter obseruare, & in super

addero

addere spontaneos dies alios præsertim quamlibet feriam sextā, qua non nisi aqua & pane uti liceat, quotidie septem Psalmos, & certas quasdam preces offerre. Hæc omnia septem septimanas ad vnguem obseruanda, & interea ab omni negotiorum sæculi tumultu, ac cogitatione hominē abstinere se prorsus debere. Quibus peractis libellus alias quasdam precū concipiendarum formulas præscribit tūc recitandas, & certas figuras exhibet, tunc adorandas, præfigit etiam certas horas, quibus preces istæ & adorationes obeundæ, nempe septem primos Nouilunii dies ipsos Sole quotidie ex oriente. Ritibus hisce per tria nouilunia ter peractis; debere hominem sibi præeligere diem aliquem, quo sit magis deuotus, & inspirationi recipiendæ, magis accommodatus: tum hora tertia debere solum se sistere in templo, vel oratorio quopiam, vel in medio agri cuiuspiam flexis in solo, genibus, manibus, oculisq; in cælum sublatis, ter primum versiculum Hymni, *Veni sancte spiritus*, pronunciare: quod cum fecerit repente, non minus quā Salomon, Propheta ac Apostoli, omnisciētia impletum iri: adeo ut obstupescat ipsemet tam subita mutatione sui, quasi in Angelum vel hominē alium migrasset. Habetis mysteria omnia huius artis. In quib. quid prius mirer? stoliditatem hoc ritus adscriptentium Salomoni? scilicet notat ille, vel Feriam sextam, vel nostram exomologesim, vel Eucharisticam sumptionem, vel hymnum, *Veni sancte spiritus*, an vero potius mirer blasphemiam tale quid de Salomone, Prophetis, Apostolis insinuantem? an sacrilegam audaciam rebus sanctissimis per summam hypocrisim sic abutentem?

A nam hunc cultum, & totum hoc adorationis patagium exhibent diabolo, sacras illi preces, & Ecclesiæ sacramenta offerūt, cui initiatur. Profligari homines corpus animamq; simul periculo exitij manifesti exponunt. Etenim testatur Cyruelus *l. de superstit. p. 3. ca. 1.* multos huic arti vacantes vitæ vtriusq; iacturam subisse: quosdam n. sibi notos à diabolo in aërem sublatis per turbinem, & terra vndiq; raptatos, & ita afflictos, ut toto vitæ tempore incurabili ægritudine laborarint. Fuisse hoc misericordiæ diuinæ documētum, volentis illos in hac vita sceleris tā atrocis pœnas pēdere. Deterioris sibi fortisvideri alios, quorum tam improbo conatui euentus aliquis respōdit, iuste id Deo ad illorum maiorem exaccationem damnationemq; permittente. De his sciēdum, à dæmone nihil illis sciētiæ vere infundi, nec enim id potest per modū veræ infusionis (vide dicta lib. 2. qu. 4. sed solet ipsemet illos obfidens, vel possidens per eos loqui, ipsorum phantasiā turbans, & linguam mouens, ad quædam illis incognita & arcana proferendum: sicut facere consuevit, quando striges post ecstasim mira narrant, quæ autumat se in locis remotissimis vidisse, audiuisse vel egisse quando vere loco motæ nō fuerunt. Indicium huius rei euidentissimum est, quia quando istos suos mystas aut odidactos dæmō deserit, nihil illis sciētiæ reliquum manet: & ne illorum quidem, quæ paulo ante dixerāt, meminere. Deinde iure optimo hæc ars dānatur, quia vitur ceremoniis, non ad hūc effectum institutis (quod semper suspectū) obseruat dies & horas nihil ad hoc pertinentes: iubet adorari figuras illas, quæ nec Dei sunt, nec Sanctorum, sed vanæ & magicæ.

Quibus

Quibus Deus vult scientiam infundere, absque ritibus praescriptis vllis id facit; & infudit olim paucis, hodie forte nullis: ars ista contendit non nisi ad amissim exacte servatis omnibus scientiam infundi, & quidem omnibus, si obseruent. Non igitur qui infundit est Deus, nec Angelus bonus, sed diabolus: diabolo offerunt preces, diabolum adorant, diabolo ieiunant, diabolum habituri sunt remuneratorem. plura contra hanc Bap. Segnius *c. 7. de vero studio Christiano.*

Huius vanitatis varij sunt rami seu stolonnes: vnum vocant *artem Paulinam*, quia fingunt a Deo traditam B. Paulo in ecstasi constituto, & Apostolum eam posteris tradidisse. Quid stultius, scelestius, blasphemius dici potest?

Aliam inuenio, nescio an speciem Notoria dicam: nam in multis conuenit, in eo tñ discrepat, quod notoriam aiunt fieri per modum subita infusio- nis, hanc aliter vocant *artem spirituum*, vel *artem Angelicam*, qua dicunt hominem quando cunq; vult, omnium rerum quas nosse vult, scientiam accipere, ministerio Angeli custodis vel aliorum Angelorum bonorum. Huius duas, tradunt species, vnā *obscuram*, quae fiat per viam eleuationis, transitus, raptus, seu ecstasis: alteram *claram*, quae dicunt fieri Angelis visibili in forma corporis assumpti apparentibus. & iucunde colloquētib. Hac vsus forte Cardanus, quā cum tribus illis spiritibus. Auerrois sectatoribus disputauit. Verum haec ars nihil est aliud re. quā *impia Goitia* seu *Magia alba*, de qua dictum *lib. 1. nec hi Angeli sunt alij, nisi daemones Paredrij, hominum deceptione & interitum enixe procurantes. Artis impia falsitas luce clarior est, quia oēs eius formulæ sunt meræ coniurationes,*

A seu adiurationes, quibus illi spiritus ad obsequium adiguntur. Constat autem bonos angelos non adiurari, sed precibus honorari & implorari velle ac debere. Contra hanc vanitatem etiam scripsit Ioan. Bapt. Segnius *d. opusc. c. 8. & 9.* Vnde patet quid sentiendum, qui iactitant se spiritum habere, a quo cuncta doceantur (vt solebat quidam Magus Parmensis dicere) aut praeditos se, & dirigi spiritu quodam adeo potēte vt et imaginationibus alienis queat imperare, quod impostor ille Maltesus his ipsis annis in Brabantia gloriari solitus ferebatur. Nimirum hos foedus cum morte percussisse, & ad Necromanticorum tribum planissime pertinere.

SECTIO III.

C **Q**uinto quando gestatur reliquia, vel Euangelium sancti Ioannis, aut aliqui versus psalmodum, non ex deuotione tantum, sed adiunctis vanis circumstantijs, v. g. vt sic vel sint scripta, vel reliquiae sint in vase triquetro vel rotundo, vel tribuendo vim formae, vel materiae a, vt scriptum sit in pergameno virginea, vel tempore, vel scriptum sit oriente sole, vel personae, vt alligatum sit ab incorrupto, vel modo, vt tot filijs, vel talibus. item necesse est, vt nulla adsit figura praeter signum crucis, nulla imago, praeterquam Christi, vel B. Virginis vel Sancti cuius noti, aut solita angeli boni; item nulla barbara & incognita Dei vel Angelorum nomina sint addita, denique nihil aliud adsit vani vel mendacis. Deus enim nunquam est auctor mendacij, vel vanitatis b. Obijciat forte aliquis solum signum crucis iure Canonico permitti. Resp. Canonem agere de characteribus quibus crucem annumerat: non agere de imagi-

B.

a D. Tho.
sup. a. 4. q.
Nauarr. d.
c. 11. n. 35.

b Ita sentit
in cano
n. 1. a. per
1. c. non
licet. 26 q.

D. Thom.
sup. D. An
nonnin 2.
p. tit 12. c.
1 Martin
de Arlos de
superstit.
tract. 10.
Viguer c.
56. v. 5.

c. l. 2. de do
Ar. Christ
c. 20. repe-
ritur in c.
illud 26.
q. 2.

d. d. lib 1.
c. 26.

nibus, quæ cum in templis pie habeantur, cur non possint & collo gestari: De ligaturis superstitiosis, accipio Antifidorense Concil. Can. 3. quem à mendo liberum nõ queo præstare, sic legitur in fine: *nec sub tibia aut pede, aut hominẽ linea fieri penitus presumat.* prior prohibuerat superstitionem soluendi vota ad arbores, sentes, aut fontes gentilia superstitione scuratos: postea vetat superstitione ligaturas, quæ sub tibia teniis alligatis fiebat sed diuinent alij, mihi nox mera, in illis, hominem lineo. Lux clara in sequentibus: nam de his luculenter sic D. Augustinus c. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia, quæ medicorum quoque disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant: siue in quibusdam rebus suspendendis atque ligandis, vel etiam saltandis quodammodo, non ad præseruationem corporum, sed ad quasdam significationes occultas, aut etiam manifestas quæ mitiore nomine physicam vocant: vt non superstitione implicare, sed natura prodesse videantur, sicuti sunt maures in summo aurium singularum, aut destrutionum osibus anstula in digitis, aut cum tibi dicitur singulti-enti, vt dextra manu sinistrum pollicem teneas.] censuit itaque D. August. in his esse vanam obseruantiam, arbitror quæ hæc ad futuri obseruationem notabant. fieri namque potest, vt vltima duo physicam vim ad sanitatis cõseruationem aliquam obtineant & tum à superstitione forent aliena. Addit idem August. postea, obseruatu quiddam dignissimum, non quicquid intus sumptum naturaliter iuuat, idem etiam appensum iuuare: & ideo plus cantionis adhibendum in his appensis, quoniam in ijs plus periculi versetur. Aliud, inquit, d. est dicere, tria istam

A herbã si biberis, venter non dolebit, & aliud est dicere istam herbã collo si susceideris, venter non dolebit. Ibi n. probatur contemperatio salubris: hic significatio superstitiosa damnatur,] quibus verbis sentit, prius esse remedij, posterius vero signum pacti. Sic è conuerso, non quicquid efficax est à natura appensum; vt sunt quidã Indici lapides contra dolorem renum, lineis, &c. id è est efficax tritum, & intus sumptus. Subdit sapienter Aug. Quamquam vbi præcantationes & inuocationes & characteres non sunt, plerumq. dubium est, vtrũ res quæ alligatur aut quo quomodo adiungitur sanãdo corpori, vi natura valeat, q. libere adhibendum est, an significatiua quadam obligatione proueniat, q. tanto prudẽtius oportet cauere Christianũ, quanto efficacius prodesse videbitur. Sed vbi latet, quæ causa quæ valeat quo animo quisq. vtatur, interest.] Ex quibus verbis tria colligas. Primo, si putatur res naturaliter prodesse, tunc licet suspendere de corpore, quia hoc fit tanq. remedium. Secundo, si putatur non prodesse naturaliter vt causa, sed dũtaxat vt signum futuræ sanationis, tunc omnino abstinẽdum. Tertio, si res dubia sit, nec ad sint medici, qui cõsulantur, tunc animum & intentionem appendentis, rem bonã vel malam facere; bonam, si facit opinione priore; malam, si posteri⁹ credat. Tunc n. incidere quis in c. admonet 26. q. 7. quo laici anathemati, clerici degradati nisi subijciuntur. Canones a non permittunt orationes alias inferibi periaptis præter orationẽ Dominicam & Symbolum; sed vsu Catholico, id ad Euangelium B. Ioannis, & alias S. Scripture partes extensum videmus: quia par in ijs ratio pcedit; nempe deuotio ferētis, & verborum sanctitas. Quæ si prosunt pie recitata cur non & pie gestata: sed

a. c. non
ceat 26. q.
5. q. 7. non
obseruati
26. q. 7.

ra: sed semper superstitiosa quae diximus vitanda; in primis numeri certi iteratio. quae illi vis attribuitur. Vnde sane oportet intelligere, quod magnus Cassiodorus scripsit, multis efficacem remedium in variis malis fuisse trinam recitationem huius versus. Dirupsisti vincula mea, &c. ut non ipsa aeterna repetitioni sed in honorem sanctissimae Trinitatis ter repetentis, deuotioni, Deus id derulerit, sed de orationum formulis mox plura.

SECTIO IV.

C. Sexto, huc referenda vanissima omnium (*καλὸν δὲ οὐκ ἔστι*) animaduersione, de qua B. Chrysostomus hom. 21. ad pop. Antioch. Et quid tandem sunt omina: Sape domum quis suam egressus hominem videt monoculum, vel claudicantem & ominatus est. Et postea, Si virgini occurreris, sterilis dies erit, si vero meretrici, dextera & plena, & multa mercatione plena.] mox ut par erat in hanc dementia inuehitur ut & Philemon apud Theodoretum. *ὅταν ἴδω πικροχρόον. ἢ τὴν ἑστῆσαν ἐν τῇ ἐξόδῳ ἀπὸ τοῦ οἴκου ὁδοῦ ἢ τὴν ὁδοῦ* &c. quod ita vertit Zenobius, cum videro obseruatiam qui sternuat, aut speculantem si quis accedat, perdam ego hunc hominem in vestigio. Subdit deinde auctores alios veterum ridetes superstitio omnium Menandrum, Antiphonem, Arcesilanum, Diogenem Bionem, vide Theodor. lib. 6. de curand. Graecor. affect. in principio. Quod vero Aufonius tria tantum omnia agnoscit, eum refellunt caeteri qui plurimum meminere. forte de praecipuis tantum loquebatur. sed quae illa in re vanissima? D. Aug. sic scribit c. His adiunguntur millia inanisimarum obseruationum si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantes amicum, lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit. arg. illud quod lapidem calcant tanquam dirempio-

A rem amicitia, minus molestum est, quam quod innocentem puerum colapso percutiunt, si pariter ambulatibus intercurrerit. Sed bellum est, quod aliquando pueri vindicantur a canibus. Nam plerumque tam superstitiosi sunt quidam, ut etiam tanem qui medius interuenerit, ferire audeant, non impune. Namque a vano remedio cito illo percussorem suum ad verum medicum mittit. Hinc sunt etiam illa limem suum calcare, cum ante domum suam transit: redire ad lectum, si dum quis se calceat sternutauerit: redire domum, si procedens offenderit: cum vestis a foricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quam praesens damnum dolere. Vnde illud eleganter dictum est Catonis, qui cum esset consultus a quodam, qui sibi erosas esse caligas diceret a foricibus respondit, non esse illud, monstrum: sed vere monstrum habendum fuisse, si foricis a caligis roderentur.]

C vides quot genera hic fuisse a D. Aug. enumeretur. primo Salissatorium. de quo Isidorus tradit Salissatores seu Salitores vocari huiusmodi ominosos. Salissatio *παλμὸς* vet. glossario vocatur & palpitiatio: huius species a cilijs, vel oculis porissimae. isti Suidas & Theophrastus meminere: illius Plaut. in Mil. glot. Praecantatrici, collectrici ariole, aruspice Flagitium est si nihil mittetur, quae supercilio spicit, & in Pseudo. Nisi quia futurum est, ita supercilium salit. vide Caellium lib. 7. c. 29. quo videtur referendum quod quidam sonitum spontaneum auri dextra, vel sinistram obseruant, ut si haec tintinet, inimicum, si illa, amicum, nostri putent memoriam tum recolere. de quo Aristinetus d. *ἀπὸ τοῦ βουβουνοῦ τῆς αὐτῆς, ὅτι ὁ ἄλλος τῆς δ' ἀκούων ἡμεμῆται* nonne auris tibi resonabat quando tui lachrymans recordabar: & alicui huc pertinere videatur illud Lesbyae vatis a Veronenfi conuersum,

Sonitu suo te tintuant aures.

c. non d.
at 26. q.
c. 7. non
seruati
c. 27.

c. d. c. 20.

inter Ca-
talect.
Virg.

Quod illa dixerat: *ἄνομα δὲ ἀνομα*
ἔπει & apertius incertus quidam, sed
antiquus e:

Garrula quid totis resonas mihi noctibus
auris?

Nescio quem dicis nunc meminisse mei.
Quod referre ad amatum sympati-
thiam, nimis longe petitu. huc perti-
net & *Spatulamathia*: que fit nuda spa-
tularu inspectione. A corpore et su-
mitur omne sternutationis, & offesio-
nis pedu, de quo mox plura dicemus.

Alia ducuntur ex nomine, alia ex
fortuitis alioru verbis, alia ab ijs que
domi, alia ab ijs que in via cotingunt.
Ex nomine ductum illud, q narrat
Glycas de Augusto, cum Nicopolim
vocasse, qua extruxerat urbem: & ibi
hominis ac asini statuas aheneas lo-
casse: eo quod ea nocte, que Actiacam
pugnam precessit, in hominem inci-
derat, qui asinum agebat, cumq; illius
de nomine sciscitatus fuisset: *michi qui-*
dem respondit ille nomen est, Euryches (h.
Felix.) *asino vero, Nicon* (h. victor.) Ex
verbis fortuito prolatis, que Cicero
censuit pprie vocari omnia g, vt cum
filia Consulibus bellum Perseo cogitan-
tis, patri dixit Perseum obijisse, quod
erat Melitai catelli nome. *ὄνομα ὄνομα*

annal p. 3

gl. 1. de di-
uinat.

(de quibus olim Xenocratem tradit
Suidas librum coposuisse) sunt apud
Teretium, si introijt in aedes ater alie-
nas canis, vel anguis po impluuium
decidit de tegulis, vel gallina cecinit
illud de cane, *carinam scauam* vocabat:
vt ex Plauto alij notant de angue te-
statis etiam Xenocrates, & addidit
de mustella etiam Dio Cassius lib. 58,
& Plautus in Stich. de angue quoq;
Theophrastus in notis superstitiosis,
de gallina canente, docent Donatus
in phorm. act. 4. Apuleius li. 9. de asino.
vt hodie multi peccant, si salinum

A euersum, vinum effusum, si crebrius
vel rarius in mensa sternutatum: si q
in conuiuio verbum tristius pronun-
ciatum, si quis crus cruri impouerit,
licanis vlulauit, coruus tecto infides
crocitauit, & huiusmodi. Quae foris
eueniunt non sunt pauciora, & hoc
genus vocant *ἰνιδιον*, vt D. Augustin.
retulit, & que Horatius canit,

Impium parca recinentis omen

Ducat, & pragnans canis, & ab agro

Rana decurrens lupum Camerino

Fatag, vulpes:

Rumpet & serpens institutum

B tale quoque gentiles iudicabant ob-
uium habuisse Christianum vt narrat
Photius, & colligas in Minutio nifal-
lor & Tertul. Item si obuius, instabi-
lis, abscessus, (sic Lucian. in Pseudolo.)
caecus, claudus, aut mulier sparsis cri-
nib. Item leporem iter transuerso sal-
tu velut diremisit, capram, aut aliud
animal in via vidisse, & q, ex irreligi-
osa mete hereticorum profectum,
habuisse obuium monachum, cuius
etiam mentio apud Pet. Beletensem
Epist. 65. & alia infinita, vt subiecta post
finem huius sectionis tabula docebit.

C Huic ominose obseruationi pluri-
mum tribuere olim Romani, vt patet
ex Ciceronis libr. de Diuinat. & Vale-
rio Maximo li. 1. c. 5. Itē Graci & Aegy-
ptij, vt docet Pausan. in Achiac. & Theo-
phrast. in Characterisim, vbi multa ex-
empla ponit a necnon Syri, teste S.S.
in Regum historia l. 3. c. 20. v. 33. vbi le-
gitur nomen *ominis*, quod D. Augu. b
negat se in sacris literis inuenisse. for-
te incidat in libros in quibus no ha-
beatur, *viri pro omine acceperunt, &*
pro sodere & rapuerunt, &c. oi a d p e c oi ani
ocvto xij i o i o c v r o. vt nunc in LXX. le-
gitur, vel poti o i a n i o c v r o interpretatus
est, in genere sunt augurati, vt & He-

braum

a. de su-
perstitio.

b lib. 1 ro-
traff.

braum *Urnachas* generale est, & pro-
 ratione subiecti interpretandum. ideo
 noſter rectiſſime vertit *omen*. De ho-
 rum omniũ vanitate legendi Pet. Ble-
 ſenſis. de epistol. 65. Franciſcus Picus c.
 VVimpina, Mich. Bedina. Benediçt.
 Pererius, & Iul. Sirenius : præcipua
 ratio eſt, quod cum omnia certã nul-
 lam cauſam habeant, ſed à caſu plane
 dependeant, in cõtrarios fere ſemper
 euentus rapi poſſunt. exemplo ſit illud
 Anchizæ apud Virgiliũ, q. viſos equos
 ſpem pacis ait facere, & bellũ minari
 Longe autem diuerſa ſunt, omen for-
 titum arbitrio ſuo rapere, & ſignũ à
 Deo, ex neceſſaria & ad honorẽ Dei
 tendẽte cauſa, poſcere, quod in S. S. li-
 cite fecere, ſeruus Abrahæ d. de quo
 optime illic in Commẽt. locutus fuit
 Thom. Anglicus) & Gedeone, & Io-
 nathas; & in aliis Hiſtoriis, Greg. VII.
 in cauſa Cardinalis Simoniaci, apud
 Martinum Polonum, & D. Auguſtin.
 g. & Clodouæus Rex Francorum. h
 De omium variis ſpeciebus, ſi quis
 multa volet à noſtris diuerſa poterit
 legere Bleſenſ. de epist. 65. & Ioan. Sa-
 liſberienſem libro primo de Nug. curial.
 capite vltimo, dũ meminerit eã ab ipſo
 non approbati, ſed vt aulicorum vita
 commemorari: & notanda imprimis
 hæc quæ ſubiungit verba;

Cetera de genere hoc adeo ſunt multa lo-
 quacum

Vt laſſare queant Fabium.

Quibus quacumque domus inſtiterit,
 eam nec ab ipſa ſalute arbitror poſſe ſal-
 uari.]

Quare.

Concl. ſit, Omnia ſemper illicitum ob-
 ſeruare. nam licet Caiet. ſcribat: po-
 teſt homo abſq. omni præſagio cauere præ-
 denter ab imminentib. dubitãdo ne præſens
 occuſus ſit ſignum futuri ex cõmuni vtri-

A uſq. cauſa cœleſti, vel etiam diuina prou-
 dentia: vt ſi quis cadens corporaliter, timeat
 aliquẽ caſum in ſtatu, vel honore, &c. pro-
 pterea tamen non deſiſtat ab operibus pru-
 denter agendis, ſed cautius vigilet, &c. Po-
 teſt enim eſſe, vt iſte caſus ſit effectus cauſe
 futuri caſus, & propterea ſignificet illum.]
 hoc reuera eſt de valde raro nõquam
 contingentibus, & ſi quando contin-
 gat, iam non *omen* proprie dictum, ſed
 prodigium potius fuerit, à Deo miſſum,
 & ad *regem* conueniẽtiam licitam, pro morum
 emendatione, referendum. Equidem
 ſemper mihi viſa hæc Caietani obſer-
 uatio portam pandere, ad ominofam
 iſtam obſeruationem, quæ D. Auguſt.
 & aliis kinaniſſima ſemper viſa. nonne

(vtar verbis Ciceronis de Diuin.) hoc
 ſi ſuſcipimus, & pedis offenſio nobis, & ab-
 ruptio corrigiæ, & ſternutamenta erũt ob-
 ſeruanda? Nonne ſemper prætexat ſu-
 perſtitioſus. offenſionem quãuis pe-
 dum ſibi diuinam iram prætere-
 rant? Nonne hoc in Tib. Graccho ob-
 ſeruarunt, quo die occiſus fuit, domo
 egredientem ad limen grauiffime pe-
 dem loſſendiſſe? Nonne dicat, hoc idẽ
 Crasso in fauſti prælii die accidiſſe?

D Nonne hoc de marito Laodamia
 ſcribit?

Cum foribus velles ad Troiam exire pa-
 ternis,

Pes tuus offenſo limine ſigna dedit.

Vt vidi ingenui, tacitoque in pectore
 dixi,

Signa reuerſuri ſint, precor, iſta viri. n

Nonne de ſe iam venia dignus Ti-
 bullus? qui cecinit:

O quoties ingreſſus iter mihi triſtia
 dixi,

Offenſum in porta ſigna dediffe pe-
 dem. o

Quid ſi enim dicerent, euentũ hũc

k D. Aug
 d. c. 20. Pi-
 co VVim-
 pina Sire-
 nio. Medi
 Pererio, Sa-
 liſberienſi
 & Bleſenſi
 Val Max
 l. 1. c. 4. Plu-
 tarch. in
 Gracchis.
 in Plutare
 in Crasso.

n Ouid in
 Heroid. e-
 piſt.

o lib. 1. e-
 leg. 3.

ab eadē prouenire causa prouidentie, A
 à qua mortes & strages istorum? Nō-
 ne Caietano iudice absolūdi? Sed ob
 nēciat aliquis. B. Marcus Euāgelista. E-
 uangelizandi causa, nauigio Alexan-
 driam petens cum nauē egredieretur,
 calecum rupit, atq; Deo gratias agēs,
 iter suum expeditū esse perhibuit. Re-
 spond. hoc est apocryphis proferri. De-
 inde, ut utar verbis Pet. Blesensis. *Quis*
quid alij credat, ego indubitate credo, san-
ctum Euangelistam, hoc non ex superstitiosa
curiositate dixisse, cui etsi nunquam calcens
ruptus esset, ei tamē sui expeditionem itine-
ris, per Spiritum sanctum Dominus reuelaf-
set. Sic ille: qui addit aliud omē, eorū
 qui, si in itinere aliquis interroget,
 quo proficiscantur, subito recitat. Ni-
 tuntur factō Iudith, 8. re. 33. que disce-
 dens inhibuit, ne quis eam quo profi-
 cisceretur, interrogaret, quasi inter-
 rogatio aliquid ominis habuisset, q̄
 susceptū iter potuisset impedire. Sed
 hoc est sinistre interpretari mentem
 sanctæ viduæ, quæ id vetuit tātum ne
 quis allocutione & salutationibus e-
 ius inceptū moraretur; vel ne curio-
 sius, quid egressa faceret, scrutaretur.
 De sternutamentis semper erit quo ex-
 culent. incidat in aduersū aliquid, qui
 sternutat. ducet ab eadē causa utrum-
 que euentam. fit felicior alius, & opta-
 tis potatur, id ipsum dicit signū fuisse
 successus, & nō à naturali, sed super-
 na cœlesti causa cōmuni id euenisse.
 Sane sternutationū medium omē cē-
 suere veteres, ut notatum Scholiasta
 Theocriti p. 1. eodq; sternutate aliquo,
 astantes illi bona verba dicebant: ut si
 quid portēderetur mali: id fausta pre-
 catione auerterent q̄ matutinam ster-
 nutationem profus infaustam: me-
 ridianā firmissimi auspicii, & conatus
 nō irriti indicium rebantur, etiā Ari-

stot. auctore, maxime si à dextro late-
 re. Vide Propertius. r

Nunctibi nascenti primis (mea vita) dieb.

Aridus argutum sternuit omen amor.

Et Catullus, de Acme & Septimio,
 u sternutationis dextre approbationē
 vocat auspiciū bonum. Quid? quod
 & pedum obseruabāt, & Græcis qui-
 dem omē erat bonum, ut ex Hymno in
 Mercurium: Latinis infaustum cense-
 batur, ut ex Catone de re Rustica fuit a-
 liis obseruatum, De Sorico auspicio
 æque ridiculi veteres, de quo præter
 Plin. in Histor. natural. etiā recte ac-
 cipiunt illi Ausonii,

Quadrupes auspicius qui iungitur osci-
nibus? Mus.

Vide N. lib. 1. Auson. lect. capit. 25.
 Sed hæc suffecerint de nugis omniū,
 de quibus etiam nonnulla Polydorus
 3. de prodigijs & Nausica libr. 2. mirabi-
 lium.

Hic inferenda est Tabula hoc signo
 notata.

SECTIO V.

Septimo, potest nonnunquam vana
 obseruantia contingere in strenis
 primo anni die dandis. Solebant Ethni-
 ci Kalendas Ianuar. (ut docent Suetō.
 & Ouid. x) magna solennitate cele-
 brare, in honorē Iani, & inter cetera
 tunc inuicē dare strenas, in omen siue
 precatationem bonā anni prosperē de-
 cursuri: vel aliorum multorum adiu-
 cendorum. nam dicta quasi *trens*, &
 ternarius perfectionis atq; plenitudi-
 nis index. eo quod tria sint omnia Ari-
 storeli a. Has strenas propter huiusmo-
 di superstitiones, cōcil. Antistiodorē-
 se vocat diabolicas b, verba sunt: Non
 licet Kalendis Ianuarijs veculo aut cer-
 uolo facere, vel strenas diabolicas obser-
 uare:

p In Thali-
 sis & Epi-
 thala.
 Helenes.
 q Plinius
 lib. 2. c. 2.
 Apuleius,
 de asino
 lib. 2.
 r Sect. 33.
 præf. em.
 c. 11.
 s Xenop-
 phon. an-
 tiqu. lib. 6.

lib. 2. c.
 13. 3.

Ephra
 13.

lib. 2. c.
 13.

lib. 2. c.
 13.

x Summ
 in Angl
 in Cal
 ga. Ouid
 Fasti. 13.
 13.

lib. 2. c.
 13.

b cap. 1.

uare:

uare: sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus quo loco loquerem libens, vel saltem explicem, vitulo (seu buculo) aut ceruulo facere: vt sit simile illi, cum faciam, vitula pro frugibus: quod memini cum contulisset placere fratri Basilio Poncio de Leon, homini eruditionis elegantioris, & quicquid mittunt damnari videntur à D. August. apud Gratian. & à Martino Papa; Qui: Non licet (ait) iniquas obseruationes agere Kalendarum, & ocis vacare, neque lauro aut viriditate arborum cingere domos. Omnis enim hæc obseruatio Paganorum est. d] Solebant autem pii Christiani eo die ieiunare, in detestationem gentilitiæ superstitionis, vt docemur à D. Ambrosio & Concil. Tolent. 4. s. qui vero contempto ieiunio festum diem, cum paganis, agebant, illis Romanorum Concil. sub Zacharia Pontifice dixit anathema, g Quare si quis hodie vel in honorem Iani vel Streniæ Deæ epulis vacaret, aut strenas mitteret, vel acciperet, is esset idololatra: si id faceret tantum, vt omen certum prosperi euentus, foret vana obseruantia mixta diuinationi, plerumque mortalis, si tantum id faceret, vt incertum omen vel augurium, peccatum esset veniale, si animi tantum causa, vel amicitiae conseruanda causa, pro consuetudine Christianorum, nullum esset peccatum: immo si faceret in honore circumcissionis Dominicæ, quam tunc celebrat Ecclesia, mereretur coram Deo. Nam hodie cessant exolitæ Gentilium superstitiones, quæ tam rigida sanctionis canonum causa fuere.

Cauenda tamè etiam hodie superstitiones illæ, de quib. Burchardus ita scribit: Obseruasti Kalend. Ianuarii ritu Paganorum, vt vel aliquid plus faceres pro-

Apter nouum annum, quàm antea vel post soleres facere. ita dico, vt vel mēsam tuam cū lapidibus, vel epulis in domo tua preparares eo tempore: aut per vicos & plateas cantores & choros duceres, aut circa rectum domus tuæ sederes ense tuo circumsignatus, vt ibi videres & intelligeres, quid tibi in sequenti anno futurum esset: vel in biuio sedisti super taurinam, vt & ibi futura tibi intelligeres, vel si panes prædicta nocte coquere fecisti tuo nomine, vt si bene eleuaretur, & spissi & alii fierent, inde prosperitatem vite tuæ eo anno prouideres. ideo quia Deum creatorem tuum (hæc faciendo) dereliquisti, & ad idola, & illa vana te conuertisti, & apostata effectus es, duos annos per legitimas ferias peniteas. Burch. in Pænitentiali libr. 19. c. de arte magica, vers. Obseruasti Kalendas. Vbi habes breuè quædam enumeratione superstitionum illius diei, quæ cum strenarū missione hodierna clarum est nihil similitudinis habere. Vbi pro lapidibus forte corrigendum est, lauritiis. Non habui in quem locum commodius reicerem, etsi sacrilegii aliquid subesse censeam, quod Hiberni siluestres lupos in magno honorare habent & in paternos acciscunt, quos Charichrist appellat, pro eis orantes & bene precantes, & sic se ab illis lædi non verentur. narrat Chamdenus, in Britannia Antiquitat.

SECTIO VI.

Octaua superstitionis est temporarium, qui dies, menses, annos obseruant, non ad Dei cultum, sed ad directionem negotiorum suorum: vt qui certis temporibus herbas colligunt, vel ligna succidunt, p edificis vel nauibus. superstitione caret, si id faciant p moti naturali obseruatione motus & influenza

fluentia cœlestis, certis enim tēporibus vis herbarum efficacior est, ligna quoq; minus obnoxia sunt corruptio ni, & aptiora sunt ad vsum. Sed superstitione foret, si obseruaretur cert^o vnus hebdomada vel mensis dies tantum, vel certa diei hora, qua talis hora vel dies est, vel adderetur circumstantia inutilis, aut orationes ociosæ vel nō approbatæ h. Vnde sequitur, quod recte Binsfeldius infert, huc referēdos qui obseruant certas festiuitates, vt Conuersionis B. Pauli, Vincentii, Urbani, vel aliorum, quibus si pluat, vel cœlū serenum sit, sibi spondent serenitatē, fertilitatem, vini copiam vel inopiā, aut cōtinuatam per tot dies pluuiam, vnde & supersticiosos fecere versus, quorum primus est;

(Anni, &c.

Clara dies Pauli bona tempora denotat

Item qui colligunt herbas in die Sancti Ioannis, ad certos quosdam effectus, credentes eo die habere vim naturalem efficaciorē, vel inserunt arbores ipso die Annūciationis B. Marię, vel infesto S. Stephani minuunt sanguinem e quorum, & similia faciunt, naturalem causam attendentes, q̄ nulla est, vnde vane ista instituunt: sed & festa sic potius inhonorant quam colūt. Si vero directe ista adscriberēt merito Sāctorum, & Deo tribuerent effectū vt sanctos illos honorandi, viderētur & ipsi sanctos illos honorare. quare nec auderem eas damnare. Huc etiā pertinet, qui obseruat quosdā dies, vt puta diē D. Magdalenę, diē Lunę, &c. vt infastos, vel vtfastos ad iter, aut rem aliquam inchoandam: item an cum surgunt, primo induerint calceum vel femorale dextrum an scæuum, aut quo pede primum tangant terram, vel domo egrediantur, & q̄ huiusmodi nugatoria eos cōstat peccare isto super-

stitutionis genere. Tales in iure Canon. vidētur dies *Aegyptiaci*, quorum metio apud D. August. k. Collegit nationum cunctarum fere dies ominosos & obsecanos Alexander ab Alexand. lib. 4. gē. di. c. 20. sed hos *Aegyptiacos* p̄termisit. Cēl^o Rhodiginus l. hoc tātum, vocari dies atros & dicitur, vulgo à veterib. deluxata voce, *Aegyptiacos*: ab *Aegypti*, inquit, vanitate proclinato nomine. Eorum Augustin. meminit, & in canonicis decretis nō est p̄termisū. Sed qui dies isti apud *Aegyptios*: hoc debuit explicare. Glossa Canon. vult, *Aegyptios* docuisse qui dies toto anno infausti foret ad opus inchoandum, & hos Ecclesiam olim in Calendariis suis signasse, quorum posterius nihil dubito, quin falsum sit: nunq̄ n. hæc Ecclesia recepit. Apostolicę prohibitionis memor in posterius pot recipi, astrologorum n. ista cōmenta fuere, & *Aegyptus* in ventrix astrologiæ. Petrus Breslayus lib. 1. *Notabiliū* c. 53. huiusmodi dicit esse Ian. 1. & 25. Febr. 4. & 26. Mart. 1. & 28. April. 1. & 10. Maii 3. & vlt. Iunii. 10. & 17. Iulij 13. & 17. Aug. 1. & 24. Sept. 3. & 21. Octob. 3. & 22. Nouēb. 5. & 28. Decēb. 7. & 22. vnde acceperit nescio. Suspicio tamen, *Aegyptios* pro scæuis & nefastis habuisse etiam dies illos, quibus tot plagis à Moysē percussi, & quo Pharaon cum exercitu mari demersus. Nam singulis gentibus insignes clade aliqua dies, postea semper attri habiti, vt de Romanis Græcis, aliisque docuit Alexander ab Alexand. n. Exempla plura harum superstitionum, suggerunt Patres, illa D. Pauli verba, *Dies obseruatis, & menses & tempora & annos. Timeo vos, ne frustra laborauerim in vobis* explicantes, vt Ambrosius, *Dies obseruant, qui dicunt vt puta, crastino proficiendum non est, post crastinum enim*

h. e. non licet
cent. 2. g. 5.
& d. e. non
obseruatis
Silu. v. superstitio.
qu. 10. Sic
intelligo
Burchard.
d. e. v. 3.
de Con-
fess. male-
fic in 3. cau-
sa dispositi-
ua ad ma-
lef.

a. Comm.
in epist. ad
Galat. 4.
Enchir.
79. & in
nou. ob-
seru. &c.
quæ est
mari 14.
77.
lib. 14.
antiqu. lib.
cap. 9.

ad Gal.
4. v. 10.

ad 1. 10.

non

non debet aliquid inchoari, & sic solent magis decipi. Hi autem colunt menses, qui cursus Luna perscrutantur, dicentes reputata, septima Luna instrumenta confici non debent. Nona Luna seruum, emprum vtputa, domum ducere non oportet. & per hac facilis solent aduersa prouenire. Tempora vero sic obseruant, cum dicunt: Hodie veris initium est, festiuitas est, post cras Vulcanalia sunt. Et talia iter faciendū, Posterum est, domum egredi non licet. Posterum, significat aduersum & praposterum, quasi commoditate seruum. Annos sic colunt, cum dicunt Kalendis Ianuarijs nouus est annus, quasi non quotidie anni impleantur: sed vt Iani illius memoriam recolant bisfrontis, hac superstitione nituntur, que longe debet esse à seruis Dei. si enim Deus ex toto corde diligatur, ipso propitio, nulla debet esse formido neque suspicio harum rerum. Prosperere enim potest cedere, quicquid simpliciter sub Dei deuotione fit.]

D. August. a Eos enim inculpat qui dicunt, non proficiscar quia b prosperus dies est, aut quia Luna sic fertur: vel proficiscar, vt prospere cedat, quia ita se habet positio siderum. Non agam hoc mense commercium, quia illa stella mihi agit mensem: vel agam, quia suscepit mensem. Non plantem hoc anno vineam, quia bisextus.] quæ ad verbum comm. suo inseruit Diuus Anselmus. Idem August. sic alibi c, sicut obseruant, qui certis diebus, siue mensibus, volunt & nolunt aliquid inchoare, eo quod secundum vanas doctrinas hominum fausta vel infausta existiment tempora. & alio rursus loco d, plena sunt conuenticula nostra hominibus, qui tempora rerum agendarum à Mathematicis accipiunt. Iam verone aliquid inchoetur aut edificiorum, aut huiusmodi aliquid operum, diebus, quos Aegyptiacos vocant, saepe etiam nos monere non dubitant.] Haecenus Patres, quorum adscripti verba, quoniam li-

A cet primo loco, & iuxta contextus ferriem, Apostolus loqueretur de superstizioso dierum mensium, & annorum cultu Iudæorum, quos Galatæ Iudizantes haud dubie imitabantur, vt optime cum Græcis D. Hieron. & Primasius arbitrari, fieri tamen potest, vt aliquid etiam paganissimi simul irrepserit. vt vidi in Francia, tempore Catharinæ Mediceæ, quando inter aulicas matronas adeo hæc vigeant, vt nihil inconsultis astrologis (quos Barones suos nuncupabant) conari auderent. Quæso, si quis dies infortunatus, vnde ex astrorum respondent influxu, & positura? verum hæc est alia atque alia singulis annis, nec eadem illo eodem die, fuisse hoc physicis rationibus refellit Ciruelus d. p. 3. cap. 6. qui potest consuli. Ad hanc superstitionem diariam referendi quoque sunt, qui certis diebus olera scopis tangunt, ne ciniphes, eruca, campæ, vel alia insecta noceant: item qui nolunt vngues præscindere die Veneris, vel nere die Sabbathi, cum interea nõ abstineant in honorem Deiparæ ceteris operibus seruilibus: qui credunt maiorem inesse vim aquæ benedictæ Dominicis post quatuor tempora, quam alijs ad speciales quosdã effectus: item qui oua, quæ gallinæ pariunt dies Parasceues, toto asseruant anno, quæ credunt ea vim habere ad exstinguenda incendia, si in ignem iniiciantur. cedo enim, vis hæc naturalisne? vnde: à die, vel matre: nemo hoc dicat. nam quid absurdius? nulla matri prærogatiuarum præcipua cõpetit: nihil diei, cœlestes orbis tum vel sidera singulare influunt. Vis illa, supernaturalis ergo. cur non idem competit enixis die Anastasis, vel Natalis Domini? speciali, inquit, privilegio. dic fodes, vnde

noſti: cui & quando conſeſſum: conſtat experientia, dicent. Sed illa fallax, & vnde certus es, non ex pacto effectum naſci? Deuotio perſuaſit, dicat alias. Non bona deuotio; quæ cum ſcandalo coniuncta, quæ merito ſuſpecta, quæ anilis, quæ ſingularis, quæ nullo Eccleſiæ vel traditionis munita ſuffragio. Faciunt in his partibus multi. Sed in iſſe partibus multi pietatis & rerum fidei morumque imperiti, multi curioſi, multi ſuperſticioſi. Lege Martin. de Arleſ tractat. de ſuperſtitione.

SECTIO VII.

G. **N**ono loco ſunt obſeruatia vana in malis depellendis & morbis ſanandis varia, vt ſi quis faciat oblationem, ex bonis eleemoſyna impetratis, credens ea maioris efficaciam ad effectum conſequendum: qui putant crucem ex eleemoſynis emptam vel factam, vel ſanctiorem, & efficacior: qui offerunt ſanctis ceram vel aliam materiam, illi immiſcentes capillos hominis, vel pilos animalis agri: qui mergunt imagines in aqua, pro pluuia obtinenda: qui faciunt quafdam ligaturas, ne lac vaccis ſubtrahatur: qui per annullum deſpoſitionis meiuunt, vt liberentur maleficio: qui pro quibusdam capitis doloribus, & ſimilibus morbis curandis ad porcorum lintrem ſeu obbam collum applicent. In nomine Patris, &c. qui metuntur cingulum ægrotantis ad cognoscendum à quo ſancto ſit ſanitas impetranda, adhibitis alijs definitis ritibus, qui ſtramen bipenni diuidunt, vt ſanentur manuū vel digitorum tumores: qui pro quibusdam pecudum morbis ignes ſtruunt ex peculiaribus lignis, & in eum animalia impellunt, vel in orbem circumducunt, & q̄ primo loco tranſit animal, hoc ſanctis offerunt.

A qui S. Lupi libum pinſunt hoc ritu, coquant libum triangularē, prætexto Trinitatis ſanctiſſimę, honore, & ei quinque foramina imprimunt, in memoriam (ſic colorant) vulnerum Chriſti; poſtea, in B. Lupi honorē, libum dant in eleemoſynā primo mendico nō ex propoſito, ſed ignaro, & fortuito, occurrenti, ſic arbitrantur armenta gregesq; ſola in paſcuſ, à lupis inuadi nō poſſe. frequēs eſt, in pagis prope Themas & Louanium. Superſticio ſe p̄dit in eo (vt cætera mittā) quod fortuito mendicanti dari debet; nam quid hoc, vel ad cuiusdā pecoris, vel ad honorem Dei, attinet? tales eſt ligaturæ pecuariorum, ad liberandos canes ac pecora ac clade & tæbe, vel vt ea inferat pecoribus aliorum. lege Burchard. d. c. 19. v. feciſti ligaturas. Aut pertinet opinio Sileſiorum, morauorū & vicinarum gentium putantium fascinationibus reſiſtere ſarciolas vel reniolas rubeas, alligatas equorum frenis velephippijs. vetuſta ſuperſtitione eadem de cauſa apud Græcos & Rom. pueri puellaq; ſarciolis ruſſeis præcingebantur Apulei. Miles. lib. 2. Chryſoſt. in hom. XII. ad Cor. & alij apud Martin. Roman. lib. 1. ſing. c. 3. & lib. 2. c. 23.

Huc referenda ſunt innumera orationum formæ, quibus vulgo vulnera ſanantur, vel morbi curantur, vel fortuna arcetur. Quale illud de quo Burchard. ibid. v. collegiſti: Collegiſti herbas medicinales, cum alijs incantationibus, cum Symbolo & Dominica oratione. Corrige audacter, q̄ cum Symbolo, & dom. orat. id eſt, cum credo in Deum, & Pater noſter cantando. Si aliter feciſti, decem dies in pane & aqua pœniteas. Eſt & alia in uſu inter Hiſpanos milites, quæ quidam ſalutares, vt ferunt, ſancti viuentes, & omnes gratis curantes,

cum

cum sola impositione linteorū, & certorum recitatione verborum vtuntur, formula fuit Hispanica, sed reddā Latine ad verbum: *Per Christū, & cum Christo, & in Christo, est tibi Deo Patri omnipotēti, in vnitāte Spiritus sancti omnis honor, & gloria, per omnia secula seculorum. Oremus, salutaribus preceptis moniti, & diuina institutione formati, audemus dicere, Pater noster, qui es in caelis, &c. Amen, Iesus, Potentia, Patris sapientia Filij, virtus Spiritus sancti sanet hoc vulnus ob omni malo. Amen, Iesus, Domine mi Iesu Christe, credo quod nocte Iouis Sancti in cœna, postquam lauisi pedes tuorum sanctorum discipulorum, accepisti panem sanctissimis manibus tuis, & benedixisti, & fregisti, & dedisti tuis sanctis discipulis, dicens, accipite & comedite, hoc est n. corpus meum, similiter accepisti calicem in sanctissimas manus, & gratias egisti, & tradisti illis dicens, accipite & bibite, q̄a hic est meus sanguis noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hoc quotiescumq; feceritis, facite in meam commemorationem. Obsecro te Domine mi Iesu Christe, vt per hæc sanctissima verba, & per virtutem illorum, & per meritum sanctissimæ Passionis tuæ, sanetur hoc vulnus, & malum istud. Amē. Iesus. An nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Iesus.*

De hac formula mota fuit Ipris anno superiore quaestio, maxime quia nullum naturale medicamentum accedebat. Reuerendiss. Episc. Iprensis Simonius, & consiliarij eius, totam curationem hanc iudicarūt superstitionem & illicitam, & prohibuere ne quis ea vteretur. Multis hæc damnatio dura visa, sed immerito. Nam hic effectus totus expectatur à Deo per modum miraculi. Sed miracula sic assidue & quasi ex consuetudine poscere, est Deum tentare. Deinde sancti

A viri, ad miracula edenda, non sunt vltimis, & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter, put Spiritus sanctus suggererat. Tertio sanctitas huius, non satis probata: fit enim plerumque vt malefici præclare specie externa, sanctitatem méritantur: neque in hac re milites satis idonei iudices, quib. sancti videntur, qui extrinsecus peccata grauiā non produunt. Quarto, qui donum sanationum à Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, vt talibus vel talibus vtantur verbis: sed tales commentitiæ formulæ sunt indicia pacti saltem latentis. Quinto, nō licet priuatis comminisci formulas, quas nec sacra litera, nec Ecclesiasticus vsus approbauit, qualis est illa, quæ licentiose abutitur, & deprauat multa sacro sancti Missæ sacrificij verba, etiam ipsius Canonis. Denique applicat verba consecrationis rei, ad quam instituta non fuit, (quod nō est permittendum) & præterea petit effectum sibi concedi per vim prædictorum verborum, quæ vis, non ad vulnerum corporis cōsolidationem, sed ad panis ac vini transubstantiationem, à Saluatore nostro directa fuit. Neque illud negligendum est, Ecclesiam & Catholicos eius filios, tanta semper in veneratione hæc sacrosancta consecrationis verba habuisse, vt nefas ducerent illis vti, nisi quando in Missæ sacrificio, vel quando in Ecclesia, vel scholis, aut disputationibus ijs necessario vtendum: contra Diabolus, & mēbra eius malefici, rebus nullis vtuntur libenti⁹ aut frequentius ad sua sacrilegia nefanda, q̄ & ipsa Venerab. Eucharistia, & ijs quæ ad illā pertinet. Hæc mihi nunc cōtra hanc & similes formulas occurrerāt.

QVÆSTIO VIII.

Nec quisquam nitatur auctoritate cuiusdam Canonistæ, qui vixit anno 1454. nomine Fœlix Malleolus, & fuit Canonicus Tigurinus, sed de hæresi tantum non damnatus, quare & Ioan. Baleo & similibus tantopere commendatus: hic Malleolus, integro libello. *duorum tractatum de exorcismis*, se patronum præbet huiusmodi precationum & medicamentorum. plurima huius opuscula circumferuntur, sed in plerisque multa sunt temeraria, erronea, & scandalosa: quare maturo & sapienti consilio Ecclesia Romana eius nomen, inter primæ classis prohibitos scriptores, quorum cuncta scripta sint vetita, retulit. ideo Catholicis eius auctoritas profligata plane censenda: sed nec rationes vilius momenti attulit. Examinemus singulas breuiter, vale licitam esse curationem per huiusmodi verba (dicam Latine, tum vt omnes intelligat, tum ne quis vitatur, si eo, quo pronuncian- da sunt verba, idiomate & rythmo proponerentur. *Si sancta Maria virgo puerum Iesum vere peperit: liberetur animal hac Passione. In nomine Patris, &c. Et illud, Christus fuit natus, Christus fuit amissus, Christus fuit inuentus: ipse benedicat, & conseruet hæc vulnera, in nomine, &c. Et illam, Ego adiuro vos vermes, per omnipotentem Deum, vt ista ciuitas vel domus sit vobis tam detestabilis, quam Deo est vir ille, qui falsam sententiam protulit, & iustam nouit, in nomine Patris, &c.*) & dicit hæc dicta, mutatis mutandis etiam proficere, cōtra lumbrices & vermes, qui animalia viscera corroduunt. Fate- tur suæ sententiæ contrariū esse quen- dam, qui scripsit de superstitionibus (*intellige Martin. de Arles*) & Ioan. in

A summa Confes. & An. Dom. 1405. le- ctore ordinis Augustiniani coactum reuocare Heidelbergæ articulū, quo dixerat posse huiusmodi formulis sine peccato aliquē vti, & nominatim se- cunda illa coactum, inquam, hoc re- uocare, ad mandatum Domini Epi- scopi Spiren. & peritorū studij Hei- delberg. tanquam erroneum, & polli- ceri, se de cætero non amplius talia verba prolaturum. His nō obstantib. **B** contrarium ipse censet. Probat primo quia pium est & meritoriū sanare mor- bos, non hominum modo, sed & bru- torum: vt pbantur multi Sancti fecisse. *Resp.* hoc fecere. citra oēm supersti- tionis suspiciōē, & sic facere est pium ac meritoriū: formulas vero hæc su- perstitiosas esse, & merito suspectas.

C Secūdo, licet benedicere animalib. in nomine Domini. *Resp.* licet, si nihil addas superstitiosi dicti vel facti.

Tertio, licet illa maledicere, seu cō- iurare, & excommunicare, & exorci- lare. vt fecit S. V. Wilhelmus Lausanen- sis Episcopus, qui ab Anguillis læsus omnes Anguillas suæ ditionis maledictione expulit & relegauit. sicut & B. Pruminus insulam S. Marci prope Constantiam, venenosis coinquina- tam vermibus, totaliter suis precibus mundauit. Et Episcopus Lausanensis, tum viuens, contra venenatas languis-ugas, quæ veneno suo inficiebāt Sal- mones & alios pisces, exorcismos ex sacris Scripturis compositos, fecit pronuciari. Et soliti sunt etiam in Heluetia, contra valde noxium ge- nus vermium quod vocant, *Iuger*, in- stituere iudicium processum, sicut fit contra facinorosos: & sicut & Cō- stantienses & Curientes faciunt cōtra vermes alios nuncupatos *Lausskasser*. *Respond.* Exorcismos & Ecclesiasticas

depul-

depulsiones animalium pbari, quos publicus Ecclesiae vsus recepit & approbavit, non quoscunq; privati comminiscuntur. Hodie in ritualibus Romanis habemus expressas formulas legitimas, quas omnes sequi deberent: possunt, & vti tuto proprijs diocesijs, quae à sede Romana approbatæ: imo sine peccato vti illis possunt, etiamsi non sunt expresse approbatæ, dummodo nec improbatæ, nec à viris doctis & pijs in dubium vocatæ, nec apertam vanitatem præ se ferant, & ijs licite quoq; vsus in Æthiopia Franc. Aluaréz Lusitanus contra locustas. narrat ipse in Hist. Æthiop. c. Vt sane in formula ipsius exorcismi seu adiurationis Lausanensis Episc. nihil continetur, q; possit improbari, nisi forte citatio illa, & pcuratorium pisciũ, & alij quidam actus iudicarij, quæ omnia videantur vana & superflua: q; idem dicendum, de publica praxi Constantiensis & Curienfis. Tertio vero illa adiuratio, erat introducta priuatim à rustico, nec de origine prima eius ququam constat: in exorcismis autem non recipiendas quasuis pro arbitrio exorcisantis preces, sed certas & ab Ecclesia præscriptas docent Conc. Carthaginens. 4. can. 7. & Ioan. Micrologus l. de obseru. Eccle. c. 7. Quoad factum denique Guilhelmi & Prunij, similia legim⁹ de S. Patricio & alijs, sed aliud non probant, q; licere sicra adiuratione, vel oratione, virtute Dei, animalia noxia expellere, q; nemo negat: Licet autem certas formulas arbitrati quorumvis cõfictas in vsum inducere id non probatur, q; nego ego. Sane Apostoli, & Sancti, absq; alio verborum additione demones expellebāt, & morbos sanabant in solo Christi nomine a sic DD. Petrus ac Paulus, D.

A Ioan. b. D. Thom. D. Andr. DD. Iudas & Simon c, & D. Hilarion. d fecere.

Quarto addit, pro argumẽto, ex legenda S. Blasij, cum benedictione solitum munire animalia imbecilliora contra grandiora: item, q; qui porcos castrant, eos D. Anton. comendant, & si porci D. Anton. donati violentur ab aliquo, illũ non esse impunitum. Resp. hæc nihil ad rem pertinere: nihil n. hic verborum superstitiosorum intercedit. De D. Basilio in vulgatis legendis multa narrantur, quæ nulla nituntur fide vel auctoritate. Cur B. Antonio porcus appingatur, nescio, nisi hoc ex hac ortum consuetudine fuerit: sed q; huius consuetudinis initium, rursus ignoro. Deuotioni populorum præ & innoxia, sanctorum caritatem sæpenumero fauere & applaudere videmus. Nimirum recte Ambrosius, Prospero, dixit, potest cedere quicquid simpliciter sub Dei sit deuotione.

Quinto ex sacra Scriptura sic argumentatur, Paul. dicit, omnia quæcumq; facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite e, qui omnia dicit, nullum actum (salte bonum) excipit. Resp. eum sumere pro certo, q; est in controuersia, hunc actum animalis cum talibus verbis curati esse bonum. Nec dicit Apost. licita esse quæcumq; in nomine Iesu facimus, sed quæcumq; facimus, ea nos in hoc nomine, & non in alio facere debere.

Sexto, tempestatẽ per maleficium excitatã, ab agris alio maleficio repellere, est actus bonus: ergo et superstitiosa formula licet repellere morbum animalis maleficiati. Antecedens pbat ex l. eorum. C. de malef. & auctoritate Azon. in sum. & Arch. Resp. & legẽ illã, & auctores eã sequẽtes manifeste errare cõtra fidem, & docebo fuse lib. 6.

b Prochorus in vita Ioann.
c Abdias li. 1. 9. 10. & 13. hist Apost.
d D. Hier. in eius vita.

K.
e Colof. 3. v. 17.

Septimo, quoad primam formulā, A
 exculat illā: Quia si particula mea nō
 est dubitativa leu cōiecturalis, sed cau-
 salis, significans idem quod, *quia vere.*
 Quemadmodum, in illo: *si iudicas eos*
cognosce, ite n si in inferno nulla est redem-
prio, sane terribilis est recordatio. Resp. eti-
 ita sumas formulā esse supersticiosā,
 qui i vel illud additur, vt causa sanatio-
 nis, vel vt signū, svt signum non est si-
 gnum ad hoc à Deo vel Ecclesia insti-
 tutum, ergo à priuato, & tum merito
 suspicamur pactum cū dāmonē. quia
 cū Deo nemo sic pacificatur: nec licet
 nobis Deo signū p̄scribere, vel dare.
 Si vt causa, vel quatenus aere m verba
 verberant, & sunt talis sonus (q̄ est ri-
 diculum) vel quaten⁹ ipsa verba vim
 phylicam habent (q̄ āque absurdum)
 vel quaten⁹ habent vim moralem, q̄-
 ro an hęc sit ex ope operato, an ex ope
 operantis: non illud, quia non sunt Sa-
 cramenta. si istud, ergo iā à deuotione
 res p̄det, ergo etiāsi aliis vteretur ver-
 bis id à Deo obtineret. ergo iam vana
 formula. habet hoc argumentum vim
 contra ceteras omnes Nec tñ vim ha-
 bet contra institutas ab Ecclesia for-
 mas exorcismorum: quia Deus Eccle-
 siam in hīs dirigit, & sp̄s̄a suę votis fa-
 uet: adeo vt Ecclesię preces huiusmo-
 di, vt nominis Christi, q̄ inuocatur &
 inferitur, vt causa simul & vt signum
 operentur, eo modo quo & signum
 crucis formam p̄nunciatumque. f

f Tyraui
 lib. de da-
 moniac. p.
 ult.

Octauo contendit licere aliquando
 dēmonū vti ministerio, & eos ad hoc
 inuocare: quia D. Theodorus Episco-
 pus Sedunensis ingentem campanam
 à Leone Pontifice sibi donatam, à Ro-
 ma Sedunum vsq; per dāmones por-
 tari curauit. Cōfirmat, quia generales
 hęc propositiones sunt reiiciendę, o-
 mnibus nobis iniuriam & damna &

molestias pertinaciter inferentib. est
 ignoscendum, qui hoc dicat ex Domi-
 ni p̄cepto, eum dicit mentiri. veritati
 n. consonum esse non parci quibusdā,
 sed oportere puniri: Itē, de vsuris ge-
 neralem faciētes phibitionis detesta-
 tionem errare, cum in multis contra-
 ct⁹ vsurarum videatur licit⁹. Sic vult,
 qui negant vllas formulas supersticio-
 sas esse licitas, eos quoq; errare, Resp.
 me mirari audaciam vel ignorantiam
 hominis audacem q̄ fabellas nobis
 pro historiis obrudat, quarum nullū
 refert auctorem. Si hoc accidit (non
 credo quidem) sed si accidit, speciali
 Dei reuelantis permissione hoc ab E-
 piscopo illo factum, aliq̄ nec omnia
 semper sanctorum alias virorum facta
 imitanda, immo nec necessario temp
 probanda. Confirmationis primum
 membrum p̄sus vel calumniosum ē,
 vel absurdum. calumniosum, si vim p̄-
 cepti Dominici remissione iniurię in-
 tellexit: absurdum, si sic intellexit, vt
 ex argumēto videtur intellexisse. Do-
 min⁹ n. rancorem, irā, vlciscendi stu-
 dium, & animi perturbationem pro-
 hibuit. Sibi vindictā relinqui voluit,
 eam in hoc sæculo retribuit per iudi-
 ces: vicarios suos, nihil igitur hoc per-
 tinet ad iudiciariā iniurię p̄secutio-
 nem. Secundum membrum de vsuris
 erroneum est. nunquam enim vsura-
 rii contractus vlli liciti fuerunt.

Postea conatur probare, formulam
 ratione versus, seu rythmi supersticio-
 sam non esse. Quod nec nos dicimus:
 dicimus tñ, quia non solet Ecclesia
 exorcismos versibus ligare, hoc non
 carere aliqua suspitionis causa.

Decimo vult etiam ratione rituum,
 & gesticulationum variarum quibus
 vtuntur rustici & alii huiusmodi me-
 dentes, nō posse dici formulas super-
 stitiosas.

L

stiriosas. Resp. ritus omnes & gestus absonos, quos Ecclesia nō recipit, nec verbum Dei scriptum, vel nō scriptū, approbat, censei merito vanæ obseruantiae species, & propterea fugiēdos, tamquam supersticiosos. Addit etiam certe parum piā dīcti sui multiplicē confirmationem. prima est. Christus Dominus cæcum sanauit spūs in terram, & factō luto, & eo illitis oculis 2. D. Marcus eodē modo futorem sanauit in manu sinistra læsum. 3. Helisæus miros gestus fecit, vt puerū suscitaret. 4. D. Hierō. per signum crucis leonis pedē sanauit. 5. in paruulis baptizādis multos ritus, tact⁹ & mores nunc exerceēt Sacerdotes, qui in primitiua Ecclesia fuissent exorbitantes: Res. ex his ineptissime inferri, ad rit⁹ illos à mulierculis & rusticis priuata auctoritate receptos. Christi Domini ritus fuit maxime mysticus & significatiuus, vt S. Patres ostendunt. Helisæi factum, prophetia fuit incarnationis Domin. De D. Marco illa narratio, mera negnia est. D. Hieron. Ecclesiastico remedio & pprio Christianismi signo fuit vsus. Sacerdotes, qui alios ritus seruant, quam Ecclesia præscribit, peccāt: qui eos tantum seruāt qui sunt in ritualibus, nihil faciunt, quod non Ecclesiastico vsu à plusquam mille annis receptum sit, vt docet Bellarminus tom. 2. agens de baptisimi ceremoniis. Plenum vero impietatis est, nec à blasphemia alienum ceremonias Ecclesie, & actiones Christi atq; Prophetarū comparare maleficiorum actionibus, & ex illis has velle deducere vel comprobare, vt facit Malleolus.

Vndecimo coniectorem agit: fortassis, inquit, est arcanum Dei, quod sancti vi-ri per reuelationem receperunt. Sicut olim per hoc verbum Ananisapta, reseruatū,

rentum, & portatum contra pestilentiam fideliter credentes securitatem perciperunt. Resp. non, quod possem, omne fortassis affirmatiuū, solui per fortassis negatiuū: sed quamdiu de tali reuelatione non est vlla probatio, tutiorem partem eligendam vt abstineatur: deinde ipsorum esse qui defendunt non conicere, sed p̄bare reuelationem, deniq; illud ipsum quod addit, de Ananisapta, cuius exemplo conatur intentum p̄bare: esse non tantum vanum, sed etiā mere magicum, & ex pacto dæmonico natum. Sciendum n. inter magica reliqua periammata solitum, vt cōtra pestes & febres pestilentes, in quo tres versiculi debebant certo describitur modo; (rit, &c.

Ananisapta ferit, mortē qua ledere qua-
Quibus quid potest dici ineptius? nam illud ananisapta nihil prorsus significat, & ponitur tamē versu tertio, vt Dei nomen, & petitur ab eo, vt ferētis miseretur. vnde patet sic occulte dæmonem inuocari, q̄ hoc sibi nomen vel signum constituerit. Deinde quod ait fideliter credentes tātum sanari: hoc indicat eum requirere certā fidem virtutis illorum verborum: q̄ & ipsum est impiū. Si vero licet de significatione cōicere, suspicor vocem esse ex Chaldæo vel Hebræo confictā. Si velis deducere ex חַנַּנִּי Hānani, miserere mei, & שׁוּפֵט Sophe, vides misericordiam vt à iudice peti, sed non à Deo vero, vt arbitror. Nam Ana אַנָּא secretis Mekubalim mysteriis significat mentem cui innatā primæ notiones: in cuius medio dicunt sedere angelum, quem vocant anim, qui rei veritatem homini aperit, & indicat. vnde & אַנָּא anā nomen idoli, & illis anani diuinatio. Saphat vero denotat eum iudicare שׁפֵט ananisapta

igitur

igitur quasi *ananisapta* significat demonem illum, diuinationi qui preest, & diiudicat atque indicat morbi causam atque remedium. semper n. malefici priusquam sanent, sententiam ferunt, maleficio morbum illatum fuisse. Atq; hoc arbitror arcanum illud magnum, quod Malleolus indicare voluit vel debuit. Sane magicæ voces plerumque ex Hebræo sumptæ. Non me latet cabalistarum deductio litteraria, scrupulose si non superstitiose ex Guarino proposita à Martino de Arles li. de superstition. qui supponunt *Ananisapta* significare malam mortem (qua quæso lingua?) & qualibet littera representari vnã dictionem. vt A. sit Antidotum, N. Nazareni, A. Auferat. N. Necem, I. Intoxicationis, S. Sanctificet, A. Alimenta, P. Pocula, T. Trinitas, A. Alma. & sic significari, quod mors Christi, quæ ex parte Iudeorum mala fuit, ex parte Dei mortem (hoc est diabolus) ferire. & cat. Quæ, quis nõ videt esse gerras Siculas? Nec vero infœlici illi Fœlici suffragatur, quod.

Duodecimo subdit experienter (*vt dicitur eius verbis, ne quis me fingere quidquã putet*) videtur, & ab Ecclesia permittitur, quod illi, qui per certas formas verborum serpentes tollunt, (prout Apostoli fecerunt) & tangunt, & in medicinalibus refectionibus multipliciter deducunt, imo leprosos sanando, nõdum fundametaliter infectos, multum proficiunt: & ecce quod illi, qui proprie talibus verborum exorcismis in eadem forma non vtitur, licet fortiora loquatur, nihil apud serpentes operatur. *Respons.* primo falsum esse quod dicitur ab Apostolis serpentes sublato, per certas verborum formas. nam hoc per illos factum dumtaxat, iussione, in nomine Iesu, vt Dominus

A præcepit, & cui formæ, vt causa ac signo, suam opem atq; effectum pollicitus fuit. falsum est secundo ab Ecclesia incantatores serpentum, qui comentitiis huiusmodi formis vtuntur, vel morborum curationes tales pficiunt permitti, vt docui iam sæpe, & ostendã ex professo li. 6. Tertio falsum est, aliis formis potentioribus. vtentes effectum non consequi. consequuti n. eum sunt sancti viri signo crucis, inuocato nomine Dominico, & similib. Ecclesiastic. remediis. Quod si loquatur de formis comentitiis atq; priuatis, hæc ipsa experientia docet ex pacto fieri. nõ ideo pdest vna, quia legẽ illã Diabolus tulit: nõ pdest altera q̄ eã nõ p̄scripsit.

Decimo tertio, sic argumentatur, Deus etiam per malos Sacerdotes, si seruent præscriptã ab ipso verborum formã conficit Eucharisticum sacramentum, per bonos vero, si formulam non seruent, non conficit. ergo etiam Deus per malos seu maleficos, si verba concepta seruent, tribuit sanitatem, per bonos non tribuit si non seruent. Consequentia probatur. quia, teste D. Gregorio, miracula minora probantur per maiora. Sed illud de Eucharistia est maius, istud de curatione morbi est minus, ergo istud bene probatur per illud. *Equidem miror* Christiani alicui tantam esse posse impudentiam, vt sacratiss. rei mentione sic abutatur, & talem instituat cõparationem. nimirum magiæ sectatorum hoc proprium est, non catholicorum votũ verorum. Ad argumentum negatur cõsequentia. nec vrgẽt probatio, quia præsupponit falsum, nempe miraculosam, & nõ prodigiosam, hoc est à Deo, non à demone causam in casu proposito: quã nobis impugnatur. Transsubstantiationis miraculũ de fide est. miraculũ sit,

1 Marc.
v. 11.

quia

quia Christus hanc, & non aliam formam verborum instituit. Sanatio hæc nullo argumento idoneo probatur à Deo esse, & quare corrumpitur tota machina. D. enim Gregorii verba de duobus veris miraculis sunt.

Decimo quarto insistit probationi experientia parū attendens experientiam tantū ostēdere, quid factum sit, sed nō docere quod curatio sit à Deo, vel etiam q̄ sit licita. nam nō quicquid corpori p̄dest, id licitum est, vt constat, alioqui & nimis potu ad vomitum, & nequiorib. aliis vt liceret, & medici talia suadentes excusarēt. alioqui à dæmonib. morborū curationē petere liceret. vt impius Paracels. censuit, & non nimis obscure Malleolus videtur concedere. quæ cuncta sunt impia.

Decimo quinto, quæ in his formis continentur cuncta sunt ex S. S. desumpta. ergo licita & sancta. *Resp.* nihil hac illatione frigidius peccatum enim hic est in abusu applicationis. eo qd̄ verba sacra applicantur, ad ea quæ Spiritus Sanc. nullo modo intendit. quemadmodum peccāt, qui ad diuinationes, satyras, pasquil. & huiusmodi, S. S. verba desectunt. Confirmat arg. suum; quia nō reprehenderetur, qui cum signo crucis simpliciter diceret sanare in nomine Christi. ergo nec ille, q̄ paulo plus rituum & verborum bonorū adhibet. *Resp.* rursus consequentiā claudicare. quia prior ille Ecclesiasticā & Euangelicā formam sequitur: posterior voluntariam suam cōmentitiam. Deinde & prior ille hoc faciēs temere, pōt peccare delicto tētantis Deum.

Decimo sexto, credentibus Deus pollicitus miraculorum patratiōem ad solum credentium iussum: neq; distinxit, si hac vel illa forma vsi fuerint, sed formam generaliter loquēs libe-

A ram reliquit. neque nos igitur hanc licentiam restringere neq; distinguere debem⁹. *Resp.* Christum Dominū fidelib. eam potestatem tribuisse, qui fide firmi, in nomine ipsi⁹, ad fidei confirmationem ista faceret, quādo salus animarum hoc deposceret, vt patet ex serie cōtextus D. Marci a. Et sic Christus Domin. miracula sua edidit. Velle aut̄ miracula edere, dūtaxat vt homo, vel, equus vel vacca, sanentur a gritudine corporali, hoc Christ⁹ nec iussit, nec approbavit, nec solet concurrere ad huiusmodi. formā quoq; simplicē nobis reliquit, manus impositionem, & simplicem in nomine eius cū benedictione iussionem, vel precationem. Hanc Christi licentiā nec restringim⁹, nec distinguim⁹, sed arcem⁹ ab ea supposititious additiones & ampliaciones.

C Ultimo sic argumentatur: in dubiis benignior interpretatio faciēda, sed hic res dubia est, ergo potius dicendum licere, quam nō licere. Conf. Deus intentionem facientis attendit: eam rusticus iste hoc faciēs habet bonam. ergo non est damnāndus à nobis. *Resp.* An hæ formulæ sint licitæ necne, stricte loquendo dubium non esse. primo quia non sunt sufficientes rationes, neque argumenta satis idonea, vt iis intellectus sanus ac bene dispositus moueatur ad credendum, has formulas esse bonas ac licitas. hoc tñ necessariū esse, vt dicatur dubium, constat. b Deinde quia regula iuris Canonici im̄pbat omnes orationes & formulas huiusmodi, præter *Pater noster* & *Credo*, vt docuimus: nec inuenitur exceptio per Ecclesiā introducta specialiter de huiusmodi formulis: sed dubium nō pōt dici id de quo inuenitur regula vetans, nec probatur de eo calus specialim exceptus. c. ergo istud hic non po-

ad. ca. v. l.

b Argon. Galii ad 2. D. ho. 2. l. 60. a. 4.

c Barro. in l. qu. ties. D. si quis caution.

rest dici dubium. Denique hic non sunt Doctorum sententia: pro parte affirmatiua: dubium enim non dicitur, nisi sint hinc inde utrimque Doctorum opiniones d. Verum ergo dubium hic non potest esse de re, vtrum per se sit licita, nec ne: sed tantum de persona, vtrum peccauerit faciendo, quod putabat, licitum, nec ne? quae duo sunt omnino diuersa. fieri enim potest: vt peccem faciendo rem licitam: & fieri potest vt non peccem, faciendo rem illicitam. Quare etiam aliud est iudicare de re, aliud de homine. Quando quis iudicat de homine, debet spectare bonum hominis, quod consistit in eo vt quis bonus esseatur: ideo in dubio, ne homini fiat iniuria, teneor potius iudicare, q non deliquerit. Sed quando quaeritur de ipsa re, quia rei non interest qualis existimetur, bona an mala, ideo non accommodandum est in dubiis iudicium bono rei, sed bono ipsius iudicantis, hoc est ei quod vtilius est iudicantis bonum autem iudicantis est, non decipi intellectu, & intellectus bonum est veritas, nempe sic rem intelligere, vt reuera est: quare hoc iudicium est conformandum ipsi rei, quoad fieri potest, & de re iudicandum, non vt expediat personam facientis cuius hic ratio non habetur: sed pro vt natura & conditiones rei postulant. qua in re D. Thomae ceteri assentiuntur g. Accedit, quod quodstio haec de re, pertinet ad commune animarum salutem, quae paucorum superstitioso: um fauori preferenda est. quando vero disceptatur de animae periculo, tum non quod lenius videatur in quosdam, sed quod reuera sit animae tutius, id sequendum, vt communiter docent D D. h Ad argumentum itaq; breuiter respondeo, ex maiore bene inferri, de peccato ipsius vtentis, qua-

d *Cuma.*
conf. 154.
in fi. Socin.
conf. 115.
col. 3. vol. 1.
Corneus
conf. 71. li.
2. par. 3.

e *Guido P.*
pa. sing. 217

f *Sic intel*
lige *Specu*
lat. de arb.
§. 8. ver. seu
quid si arb.
ter.

g *Caie. Sol.*
Aragon in
d. 2. 4.

h *Panorm*
in ca. iuue
nis. de spon
sal. Aug.
Silu. Tab.
et alii in
verb. Du
bium.

A do vere dubium est, peccauerit necne, vt puta de rustico dubium fuisse: de monacho vero professore Theologiae non puto, tenebatur n. scire: perperam tamen inferitur, idem de re, nam nec dubium id est: & si foret, non sequenda nisi pars negatiua, quae tutior: & proinde vere benignior in animas.

B Alia quaedam postea accumulatur, quae praetermitto, quod sint non minus inepta, quam frigida, & ridicula, vt potest meræ fabellae, de Moyses, Virgilio, &c.

Potuisset fortius argumentari ex l. 4. C. de malef. & Mathem. vbi Constantinus Imperator scribit, Nullis criminationibus implicanda sunt remedia humanis quaesita corporibus, aut in agris, locis innocenter adhibita frustra, ne maturis videmus metuerentur imbres, aut ventis, grandinisq; lapidatione quaterentur quibus non cuiusquam salus aut aestimatio laderetur, quorum proficeret actus. Respondet, solet, Constantinus, adhuc rudem rerum fidei superstitionis ad finem bonum remedia permisisse, ita Antonius Contius & alii, & addunt quidam posteriorem legis partem, ex libro *Caerentis*, non videtur in lege quicquam iniqui contineri. Nam Constantinus remedia superstitionis non approbat, nec etiam licita esse pronunciat, sed dicitur taxat decidit in foro civili non esse puniendos, nec seuerissimis legibus, (scilicet contra maleficos latentes) vindicandos, qui maleficia vel alias calamitates superstitionis modis depellerent certe exquisitum est, non eandem subire conditionem eos qui contra salutem hominum aut pudicitiam moliuntur, & eos qui innocenter (sic loquitur) ista remedia adhiberent ad maleficia dissoluenda. Si perpendas, ista Accursij & Bartoli mens fuit. Nihil ergo Constantini sanctio pugnat cum iure canonico, quo ista prohiben-

C

D

E

hiben-

hibentur. c. illud & c. qui sine 26. q. 1. cum
 simit quibus & peccare docetur, & in
 consciencia foro poenitentiam condi-
 gniam imperanda. c. ex tuarum de for-
 titeg. Semper remedia ista Christianis
 duplicauerunt, saepe & Ethnicis: vt do-
 cuit praeter alios, in quem hoc anno
 1606. indicat & praebente viro Nob.
 D. Joanne de Herrera incidi Annæus
 Robertus lib. 1. rerum Iudicatar. ca. 5.
 cuius doctæ & breuiter dicta, nihil ve-
 tat adscribere, Hippocrates veneficos quos-
 dam & irridet & execratur, qui se profite-
 bantur orationibus, & certis quibusdam sa-
 crificiis sanatos morbum, quæ illi sacræ,
 nos comitialia vocamus a. Galenus fraudes
 huiusmodi reicit, tanquam fraudes aniles,
 & praestigiaturas Aegyptiorum, & Babyloni-
 orum, atq; in Pamphylum quendam in-
 uehitur, qui in herbarum collectione impre-
 cationes quasdam admurmurare solitus e-
 rat b Alexander φουλομαυδης à Luciano vi-
 detur, qui grassante pestilentia versum huc
 foribus inscribi iubebat, tanquam certissi-
 mum aduersus vim pestilentie remedium,
 Θεοῦ ἀνεπισημασμένου τοῦ ἐπιπέλου ἀπὸ τοῦ
 Διῦ. Thomas curaciones morborum d per
 verba aliter fieri non posse credidit, quam
 virtute demonum: eosq; qui verbis & cha-
 racteribus morbos curant, vel alia que-
 piam miranda praeter naturam agunt, as-
 serit foedus habere cum malo demone, vel
 expressum, vel tacitum. Magia multā ha-
 bet cum medicina affinitatem. Plinius, Na-
 tam primum è medicina nemo dubi-
 tat (inquit) ac specie salutari irrepsisse,
 velut altiore sanctioremq; quam medi-
 cinam. Ita blandissimis desideratissi-
 misque promissis addidisse vires reli-
 gionis, ad quas maxime etiam num
 caligat humanum genus e & postea
 subdit: Itaque cum extraordinaria ista seu
 fraudes & impostura, seu etiam morborum
 curaciones, non remediis naturalibus con-

A stent, sed à demone procedant, reiciende
 sunt, nec inquirendum an profint nec ne.
 Sub Antonino Caracalla damnati sunt, qui
 remedia quartanis tertianisque collo ap-
 pensa gestabant f. Sub Imperatore Constā-
 tio si qui remedia quartana vel doloris al-
 terius, collo gestaret siue per monumentum
 transiisse vespere maleuolorum argueretur
 indicij: ille (inquit Ammianus Mar-
 cellinus) vt veneficus, sepulchrorumq;
 horrores & erratum ibidem anima-
 rum ludibria colligens vana pronun-
 ciatus reus capitis interibat g Vlpianus
 incantationes, quantumvis in morborum
 curatione proficiant, reicit & dānat. h Im-
 peratoria constitutiones remedia eiusmodi
 inhibet & interdicit. i D. August. ab Eccle-
 sia vnione illos excludit, qui in collectionib.
 herbarum carmina dicunt, eosq; qui chara-
 cteres egrotis ad sanandos eos apponunt. k
 Inter veteres Car. Magri sanctiones haec v-
 na est. vt à clericis vel laicis phylacte-
 ria, vel falsa inscriptiones, aut ligatu-
 re, q imprudentes pro febrib. aut aliis
 pestib. adiuuari putat, nullo modo vel
 ab illis, vel à quoquam Christiano, fi-
 ant: quia magicæ artis insignia sunt.
 Cano. 42. Conc. Turonēsis sub Carolo I ma-
 gno habiti. Admoneat Sacerdotes Ca-
 tholicos populos, vt nouerit magicas
 artes, incantationesq; quibuslibet infir-
 mitatib. hominū nihil posse remedii
 conferre non animalib. languentibus
 claudicantibusve, vel et moribundis
 quicq; mederi, non ligaturas ostiū, vel
 herbarum cuiquā mortaliū adhibitas
 prodesse: sed hæc esse laqueos & infidias
 antiqui hostis, quib. ille perfidus
 genus humanū decipere nititur. Con-
 stantinus Imper. cum videret multos demo-
 nem Cilicium venerari quem etiam quia
 plerosque egrotos sanabat, i αρεῶν ἡγῆς ἱεροῦ ἔργῳ
 solebant appellare, demonis illius tem-
 plum diruit penitusque subuertit, vt notum

f. Spartian.
 in Caracal-
 la

h. 19. in fi.
 l. 1. §. me-
 icos D. de
 var. & ex-
 traor crim-
 i eorum. C.
 de malef-
 math.
 & can. ad-
 moncant
 can. no ob-
 eruetis 26
 q. 7. ca. nec
 mirum 26
 q. 1. c. illud
 26. q. 2.

l. Capitu.
 Caroli Ma-
 gni 6. c. 27

m Euseb.
l. 3. vita
Constantii.

cuique faceret, non ab huiusmodi demoni-
bus, sed a vero & omnipotenti Dei opem im-
plorandam, & petenda morborum remedia
m. Neque enim vel medicina intuitu, vel
morborum curationis gratia omittenda
sunt pietatis regulae, aut violanda Christia-
ne Ecclesiae praecepta. Sic ille, optime &
verissime, & sententiam hanc secuta
Parisiensis curia decreto suo confir-
mauit. Quae ex S.S. probationi addu-
xit intermedia praetermissi. quia loco-
rum illorum interpretatio verior & a-
prior alio tendit.

SECTIO IX.

EX his inferitur decisio de multis
formulis, quas non praetermittam
plane, ut de iis possint lectores, quan-
do de facto inciderint, iudicare; nec
ascribam integras, ne curiosi & impii
queant abuti: sed ascribam tantum ini-
tium ac finem, omittis mediis & cir-
cunstantiis, quas auctores earum re-
quirunt. Primae quatuor frequentes
sunt hic in Eburonibus.

1. ad equos sanandos, interrogant
cuius coloris sit: si dicas, spadice. cla-
mar, Spadix, si laboras tali vel tali mor-
bo, tam vere saneris, quam Ioseph &
Nicodemus, &c.

2. ante par ante, par ante ante, &c.
ut virgo Maria peperit.

3. alligare equum stoloni arboris,
quae nunquam fructum tulit, idque tri-
um horarum spacio.

4. pro quouis morborum genere,
funiculo laneo brachium circumdare,
in nomine Dei, &c. & ad nomen san-
cti, cui morbus tuus facer, funiculus co-
trahetur & fiet breuior, &c.

5. dicto, consummatum est, pedem
equi terrae fortiter inentere, & addito
alio versu. ex orat. Do. clauum excidere.

A 6. ad morbum quendam animalis
sanandum, iniicere phialae vitreae aqua
lipida plenae, noue hordei grana, &c.

7. filium per chrisma trahere: aut terrae
imaginem, sub altaris pala abscondere.

8. tempore missae dentes tangere, &
quendam ex Euangelio passionis ver-
ficulum simul dicere.

9. cum aegrotante ante febris accessio-
nem manus lauare, & interea certum
ex psalmis versus submurmurare: vel

B laborantis manu prehensa dicere, &
que facilis tibi haec febris sit, atque, &c.

10. recipe tres panes missales, & in v-
no scribe, qualis est pater & in altero

&c. in 3. &c. & dare has hostias febricitanti, &c.

Vndecima ducere egrorum feria sex-
ta (idque continuis tribus diebus) ante so-
lis ortum, versus orientem, & eo expan-
sis ad solem manibus in crucifixi morem

C stante, dicere, Hodie dies illa est qua
Dom. Deus ad crucem accessit &c. denique
recitare nonies ternas orationes
Do. & ternas salutationes Angelicas.

Duodecima illud Aphricani: Gulta-
te & videte quod bonus est Dominus
in scriptum certae supellestili &c.

Decimatercia in aqua frigida cya-
thum instillare profluentis sanguinis
definito numero guttas, & inter unam
quamque legere pater noster &c. &
propinare patienti. eumque certa in-
terrogare: vel fronti eius certum verfi-
culum cruore illo inscribere. vel in san-
guine sistendo, dicere, Sanguis mane in
te, &c. sanguis mane fixus &c. & ter
repetere. Item, in sanguine Adae orta est
mors & c. & sanguis ut fluxum tuum
ut cohibeas. Item illud, Christus natus
est in Bethleem & passus, &c. & haec
dicentem tenere in nominatum digi-
tum in vulnere, & facere certas super
vulnere cum eo cruce, & dicere

quinque pater, & semel Symbolum, &c. *Item*, certum versiculum solum dicere ex Passione. *Item* dicere, In nomine Patris, &c. chunrat, cara, sarite, &c.

Decimaquarta tribus diebus ante solis ortum super equo dicere, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti exorciso te vermem per Deum patrem &c. † vt nec carnem, nec ossa huius equi edas &c. Deinde certo numero recitare Pater. & Aue. tandem in dextram aurem equi, cum aliquot crucibus factis, insuffurrare quatuor quaedam verba.

Decimaquinta ad inueniendum furem, in crystallo crucē facere cum oleo oliuæ, & sub cruce scribere, S. Helena, & puero casto atq; legitimo decenni tradere phialam tenendam, & post tergum eius flexis genibus ter dicere orationem S. Helena; deprecor te Domina S. Helena; mater Regis Consi. &c. Amē. & cum angelum (*intellige nigrum*) videbit puer in phiala, tum interrogare quæ quis voluerit. *Item* ad furem deprehendendum, Accede fluentem aquam, inde quod suspectos habes tot numero lapillos collige, domum refer, fac ignescāt in foco defode sub limen, &c. imponantur scutellæ aqua plenæ cum certis ritibus, & ad nomen furis calculus eius aquam faciet ebullire. *Item* leguntur septem Psalmi cum Letaniis; hinc sequitur oratio terribilis ad Deum patrem &c. hinc exorcismus in furem: denique formatur in figura circularis cum barbaris nominib; & in medio pingitur oculus, tū clauus æneus, certorum laterum, oculo infigitur malleo cypressino & dicitur certus ex Psalmis versiculus. sic fieri oculum putant excuti. *Alj*, die Sabbathi ante

A Solis ortum ramum auellanum abscindunt, dicētes; Ego te ramum huius æstatis reseco &c. in mensa sternitur tegumentum additis his verbis &c. quæ ter repetenda. *Alj* vtuntur exorcismo seu anathemate, quod blaspheme vocant S. Adelberti, cuius initium est, ex auctoritate Dei omnipotentis &c. & finitur, Amen dicant omnes. Postea cantabitur, Media vita in morte sumus &c. Quam prorsus suspicor esse illius Adelberti hæretici, qui se sanctum vocabat, & damnatus fuit à Papa Zacharia: cuius Historiam & Magicam quandam impiam orationem, inuenies in vita S. Bonifacij Apostoli Germania lib. 2. *apud Surium mense Iunio. Alj legunt* Psalm. 108. iuxta certam distributionem.

C Decimasexta, ad curandum maleficarum: Accipe tres olei violacei mensuras, & consistens contra solem ante eius ortum exprimere nomen læsi & matris eius & angelos gloriæ, qui stant in gradu sexto, sex diebus ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus, &c. deinde nomina horum angelorum inscribenda lamina; &c. vicesima die mensis sanabitur.

D Decimasextima, *Item* fere inscripta nomina trium Regum, cum certis tribus versic. *vel* verba plane incognita & absurda: vt illa veterum, *Danata darios*; &c. & recentia, *Abrac, Amon*, &c. *vel* illa pani inscripta, *Irioni Khirioni* &c. *vel* istud: *Hac, pax, max* &c. contra morsus canum rabidorum: *Item* contra dolores dentium: *Siriliges Falcesque* &c. *vel* aliud: *Galbes* &c. *Galdes* &c. *Item Gibel, Got*, &c. Et in pisciū captura, illud Geoponici Constantini *Laosabaoth*: & quorum his nugis olim libri referti fuere *Bamachus*; & *Cariachirus*, à Galenoderisi *l. Simplicii*. in illo

Constantini est abusus duorum Dei nominum.

Decimaoctava, virgas parallelas vicertorum verborum medijs partibus committere, & in crucis formam vincere, & de collo suspendere, vel thoraci lignum rotundum cum certo murmure applicare, vt Turca faciunt. Sed sunt innumera huiusmodi cōmenta, quae ex praedictis diiudicati poterunt: & nos alia quaedam *libr. 6.* profligabimus, quae propria Paracelsitarum. Aliae quaedam superstitiones in *exposit. 1.* praecipit apud Beezium leguntur. *cap. v.* Alij (inquit) promittunt sic: vis vt maritus tuus diligat te, accipe de omnibus criminibus tuis, & offer illos ad altare ter cum cereo ardenti: & tunc quamdiu portabis illos super caput tuum tamdiu exardescet in amorem tui. Alia suadet sic accipe haec sancta verba scripta, & consue vestimentis viri tui, & non poterit occidi, vel subitanea morte mori: vel, fac scribi litteras infra Euangelium talis festi, & suspende illas ad collum viri tui, & non poterit submergi si pertransit mare. vel sic, si vis habere maritum ad voluntatem tuam, quaere clauos ferreos antiquos (vulgariter hocfnagelen) de quibus inuentis debet formari annulus sexta feria infra missam: postea superlege Euang. (quoddam certum) & die quotidie Pater noster, tunc si annulum in digito portaueris, habebis maritum pro tuo desiderio infra annum. Item si sponsa debet habere bonam fortunam, oportet quod in nuptijs ingrediatur domum sub duobus euaginatjs gladijs positjs ad modum crucis S. Andreae. Item ne Alk, vel mare equitet mulierem in puerperio iacentem, vel ne infans rapiatur a strigibus) debet poni culcellus vel corrigi a super lectum. haec tenus ille contentus tantum posuisse quantum ad fugiendas agnitas superstitiones pertinebat formulas verborum,

A quas praeterea adhibent, prudenter praetermisit.

Nuper duas hic in Brabantia non infrequentes deprehendi, Prima vt sciant an aeger moriturus, salem ignaro in manum imponunt, & attendunt liquecat sal, nec ne? quod pertinet etiam ad diuinationes. Altera est: si quis febris laboret, iubent prorsus nudum se soli exorienti opponere, ac simul certo numero Dominicas orationes & salutationes angelicas recitare. Sic liberandum. crebro etiam virgines faciunt. tanto sanitatis corporae quam verecundiae maiori cura: quo, nisi Asmodeo auctore: vult cum veste pudorem, cum pudore pudicitiam paulatim ponere. Priori posset aliquid physiologicum subesse: Sed id adeo incertum & obscurum, vt non iniuria suspectum censeatur. Nunc ista sufficiant exempla, plura sum daturus *libr. 6. cap. 2. sect. 1. q. 1.* & ex opere Martini de Arles de superstitione, quod exstat in iuris Oceano, peti possunt: apud quem inuenies egregie confutatam quandam vanam obseruantiam, quae simul est superstitio, & Dei tentatio, & sacrilegium, & blasphemia, qua Nauarraei rustici utebantur, imaginem B. Petri in flumē mergentes, ad pluuiam impetrandam: cuius dicta moneo vt notes, quia rustici acola Rhēni solent idem facere cum statua (si commemini) B. Urbani. Fuit penes me libellus M. S. Leuini Crucij Curionis Boscepani, cui titulus *Eru-ditorum exorcista*, qui vir certe nec indoctus, nec exigua huiusmodi rerum experientia praeditus, plurima cōgessit remedia contra maleficas noxas, quarum pleraque etsi manifesta superstitionis nequeant reuinci, expedit tamē propter clarum periculum,

& pro-

& procliuem abufum, ijs prorfus abftinere. Quapropter oro & hortor omnes, ad quos liber ille, quod fciam nõdum editus, peruenerit (fcio uero quofdam illic traditis incaute admodum uti aliquãdo) ne temere ullo remedio inde excerpto utantur, nifi prius folicite, cum pio, & erudito, & prudente aliquo Theologo rem confulerint, & eis fecura omnia declararit.

Formidandum quoddam in huiufmodi negotijs exemplum Gerfon narrauit: fuo tẽpore Principem quendam fuiſſe, cui cum fuaderetur, ut peteret conſilium, à ſapientibus, quos

A ſciebat eſſe tales, & ſibi beneuolos. *Vtrum licita eſſent ſuperſtitiones quas exercebat, & credebatur* Reſpondit, cur inquirerem à talibus, etenim ſcio quod diſconſulerent mihi: Ego tamen ſic agere, & ſic credere penitus diſpoſui, nec omittam. Et in hac infelicitate poſitus, & praeventus morte repentina, deſtiti ueller, noller: nunc agnoſcens in inferno, quoniam Dominus odit obſeruantes uanitates ſuperuacue. Et contra, Beatus eſt uir cuius eſt Dominus ſpes eius, & non reſpexit in uanitates & infanias falſas. Sic ille tract. de obſeruãt. dierum ſuperſtitioſa.

FINIS LIBRI TERTII.

